

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Škoda způsobená provozní činností a

její náhrada

Plzeň, 2019

Bc. Kateřina WÜRZOVÁ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Škoda způsobená provozní činností a
její náhrada**

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Plzeň, 2019

Bc. Kateřina WÜRZOVÁ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina WÜRZOVÁ**
Osobní číslo: **R14M0356P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Škoda způsobená provozní činností a její náhrada**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Škoda způsobená provozní činností v systematice úpravy náhrady škody
3. Vymezení základních pojmů
4. Škoda z provozní činnosti
5. Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným
6. Vztah k jiným případům škody z provozní činnosti
7. Závěr

Rozsah grafických prací:
Rozsah kvalifikační práce:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **8. února 2018**
Termín odevzdání diplomové práce: **29. března 2019**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 2. července 2018

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Škoda způsobená provozní činností a její náhrada vypracovala samostatně pod vedením JUDr. Jindřicha Psutky, Ph.D., a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, březen 2019

Kateřina Würzová, v.r.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za jeho rady a připomínky, které přispěly k jejímu vypracování a nejvíce však za jeho ohromnou trpělivost a podporu, neboť bez toho by tato práce ani nevznikla.

Obsah

Seznam zkratek.....	9
1. Úvod.....	10
2. Vymezení základních pojmů	12
2.1. Újma	12
2.1.1. Imateriální újma	13
2.1.2. Materiální újma	13
2.1.3. Další pojem újmy	15
2.2. Náhrada škody	16
2.2.1. Funkce náhrady škody či jiné újmy.....	16
2.2.2. Rozsah a způsoby náhrady škody či jiné újmy.....	17
2.2.3. Promlčení práva na náhradu újmy	19
2.3. Odpovědnost subjektivní a objektivní.....	23
3. Škoda z provozní činnosti a její náhrada	28
3.1. Úvod do škody z provozní činnosti.....	28
3.1.1. Provozní činnost.....	28
3.1.1. Provozovatel.....	36
3.2. Odpovědnost za škodu z provozní činnosti.....	39
3.2.1. Historický přehled	39
3.2.1. Současné pojetí odpovědnosti za škodu z provozní činnosti	41
3.2.2. Spoluodpovědnost poškozeného	43
3.3. Vznik škody z provozní činnosti.....	46
3.3.1. Příčinná souvislost.....	46
3.3.2. Vlastní provozní činnost.....	49
3.3.3. Věc při provozní činnosti použitá	50
3.3.4. Vliv na okolí.....	52
3.4. Liberace	54
4. Vztah k jiným případům škody z provozní činnosti - srovnání.....	59
4.1. Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným	59

4.2.	Škoda na nemovité věci.....	63
4.3.	Škoda z provozu dopravních prostředků.....	65
4.4.	Škoda způsobená na převzaté věci	69
4.5.	Škoda způsobená na odložené věci	72
4.6.	Škoda způsobená na vnesených věcech	74
5.	Závěr.....	78
	Resumé	80
	Seznam literatury	81

Seznam zkratk

KS	Krajský soud
NS	Nejvyšší soud
ObčZ	Občanský zákoník
ObčZ 1964	Občanský zákoník z roku 1964
ř. z.	říšský zákon
ÚS	Ústavní soud

1. Úvod

Provozovatel, provozovna, provozování a další termíny, které každý zná. V životě běžně využívaná slova. Provozů je kolem nás mnoho a denně je využíváme – kavárny, restaurace, hotely, čerpací stanice, služby provozů elektráren, tepláren aj. Každý den je možné, že v rámci těchto provozů nebo v souvislosti s nimi vznikne újma, ať už nám, někomu jinému, nebo vznikne škoda na okolí. Jak ale postupovat dále? Kdo nese odpovědnost za způsobenou újmu? A nese ji provozovatel vždy? A hradí celou újmu vždy provozovatel nebo hradí jen část? A jak se postupuje při náhradě škody? Tyto otázky pravděpodobně vyvstanou každému provozovateli a poškozenému, jestliže újma skutečně nastane.

Bohužel úprava samotné provozní činnosti a její náhrady není nijak široce obsáhlá a je upravena pouze jedním paragrafem. Oproti občanskému zákoníku z roku 1964 se ustanovení o náhradě škody z provozní činnosti výrazně změnilo a málo zůstalo stejné. Změnilo se i zařazení v občanském zákoníku, kdy se již nejedná o obecnou odpovědnost ale o zvláštní případy odpovědnosti za újmu. Přestože by měla být současná úprava přehlednější, ne vždy tomu tak je a mnohdy se považuje za zmatečnou. Možná je to z důvodu ne širokého výkladu. Možná je to i kvůli změně názvosloví. Občanský zákoník totiž opustil v oblasti náhrady škody označení „odpovědnost“ a nahradil jej termínem „povinnost k náhradě škody.“ Vzhledem k tomu, že společnosti je však více znám pojem odpovědnost a je to termín i více srozumitelný, spousty komentářů a publikací zachovává toto původní označení v souvislosti s náhradou škody. I v této práci se užívá označení odpovědnosti, neboť je to zaběhnuté a vyjadřuje podstatu věci.

Stěžejním cílem této práce je zodpovědět výše uvedené otázky. Spolu s tím si práce klade za cíl vymezit provozní činnost a provozovatele, a následně uvést možné způsoby vzniku škody z provozní činnosti a též způsoby její náhrady. Práce se též zabývá problematikou zproštění se odpovědnosti provozovatele v souvislosti se vzniklou škodou, tj. za jakých podmínek odpovídá provozovatel zcela a kdy jen z části. Finálně se pak snaží porovnat některé ze zvláštních případů náhrady škody, které s provozní činností souvisí.

Diplomová práce je zpracována popisnou a komparativní metodou. První část práce složená z druhé a třetí kapitoly je popisná. Tato část se věnuje obecnému teoretickému úvodu, kde vymezuje pojem újma a jednotlivé druhy

újmý. Následuje popis týkající se náhrady škody, jakožto stěžejní funkce odpovědnosti za škodu, a dalších jejích funkcí. Zaměřuje se na nejdůležitější části jako vznik povinnosti k náhradě škody, její rozsah a způsob, a též na právo promlčení. Pozornost je věnována také právní odpovědnosti. Občanský zákoník zná dva druhy odpovědnosti, a to objektivní a subjektivní. Diplomová práce proto vysvětluje způsob, jak tyto odpovědnosti vznikají a vyzdvihuje odlišnosti mezi nimi.

Nejvíce je diplomová práce orientována na samotné téma, a to škodu z provozní činnosti. Popisuje historický vývoj a souvislosti až k současnému přehledu, podrobně rozepisuje pojmy provozní činnost a provozovatel, jeho odpovědnost a možnost se této odpovědnosti zprostit, a samozřejmě možné způsoby vzniku předmětné škody.

Druhá část diplomové práce je komparativní. Jak už je známo, zvláštních případů odpovědnosti je více než pouze provozní činnost, a spousty z nich se s provozní činností shodují či odlišují v některých kritériích. Proto se komparativní část věnuje jednotlivým druhům zvláštních odpovědností a jejich komparace v souvislosti s provozní činností, o které pojednává celá tato práce.

2. Vymezení základních pojmů

2.1. Újma

Výraz újma představuje nejen hlavní pojem této diplomové práce, ale jedná se o klíčový právní pojem k institutu náhrady škody a odpovědnosti, povinnosti, za její náhradu. Je to tedy předpoklad vedoucí ke vzniku povinnosti nahradit újmu.

Újma představuje tzv. nadřazený pojem, který nahradil označení škoda, z občanského zákoníku z roku 1964. Definice vyjadřuje určitou ztrátu, jež je způsobena na právem chráněném statku poškozeného a tato ztráta je tedy i právem vynutitelná.¹ Může se projevit jak na osobě, např. ublížením na zdraví, tak na osobnostních právech, jako je čest, svoboda, dobré jméno apod., a samozřejmě i na majetku (poškození nemovitostí i movitostí, ztráta dobytosti pohledávky, aj.). Je způsobena v důsledku protiprávního jednání jiné osoby, zvané škůdce. Ne však jakákoliv ztráta je újmou ve výše uvedeném smyslu. P. Bezouška například uvádí situaci, kdy třetí osoba zničí zloději pracně ukradenou věc. Zloději tak vznikne újma, která však není právně vymahatelná, neboť ji právo neuznává. Vlastník věci ale náhradu újmy požadovat může, a to proto, že mu vznikla již odcizením věci.² Důkazní břemeno obecně tedy tíží osobu poškozenou, která, pokud jej neunes, nemá právo požadovat náhradu.

Jak vyplývá ze samotného názvu dílu prvního, hlavy třetí, občanského zákoníku „Náhrada majetkové a nemajetkové újmy“, rozlišujeme v současném pojetí dvě kategorie újmy. Újmu materiální a imateriální. Občanský zákoník však stále používá i označení škoda, a to pouze v souvislosti s materiální újmou. Pojem újma pak užívá pro kategorii imateriální.

Rozdílem mezi těmito újmami, resp. škodami, je způsob oceňování ve smyslu náhrady škody.

¹ ELIÁŠ, K., a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2013. str. 259

² BEZOUŠKA, P. Co je to škoda a co je to újma [online]. Dostupné z: <http://www.prkpartners.cz/rekodifikace/legislativni-novinky/395-co-je-to-skoda-a-co-je-to-ujma/>.

2.1.1. Imateriální újma

ObčZ imateriální újmu upravuje samostatně od materiální, a to velmi široce, napříč celým kodexem.

Imateriální újma představuje újmu, jež nastane neoprávněným zásahem do osobnostních práv člověka. To znamená takové právem chráněné statky, které nemohou být nijak odňaty dané osobě, jakožto život, svoboda, zdraví, čas, soukromí, čest, prožitky, lidské pocity apod.³ Vzniklá imateriální újma se tedy týká samotné osoby, v narušení osobního zájmu poškozeného, avšak nepředstavuje přímou ztrátu majetku. Proto je též označována jako újma nemajetková. Vzhledem k tomu, že následek způsobené újmy je přičitatelný osobnostní sféře člověka, tj. nastane na výše popsanych právem chráněných statcích, je těžké rozsah újmy vyjádřit v penězích. Stejně tak je nemožné převést újmu na jinou osobu, neboť pouze daná osoba může vyjádřit rozsah újmy, která mu byla způsobená, např. bolest. Proto ji lze hodnotit pouze vzhledem k subjektivnímu hledisku.

Imateriální újma může být v různých podobách, ať už se jedná o fyzickou bolest, ztížení společenského uplatnění nebo např. duševní útrapy, psychické strádání, aj.⁴ V určitých oblastech se však projevuje též jako například autorské právo, újma, jež byla způsobená nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem atd. Právo na náhradu imateriální újmy může uplatnit poškozený též při poškození způsobeném svévolí či škodolibostí.⁵ Je to možné proto, že újma vznikla na zájmu zvláštní oblíby a zohledňují se tak různé nemajetkové aspekty, jako je například osobní vztah poškozeného k věci.⁶

2.1.2. Materiální újma

Oproti imateriální újmě je materiální újma taková, která nastala v majetkové sféře. Jedná se o újmu na jmění. Majetková újma představuje každou

³ TICHÝ, L., HRÁDEK, J. Deliktní právo. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, str. 96 - 101

⁴ ELIÁŠ, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2013. str. 260.

⁵ Tamtéž.

⁶ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku: Zvláštní část. Konsolidovaná verze ze dne 3.2.2012. K §2924 až 2926 [online]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, str. 572

újmou, jež byla způsobena někomu na jmění, právech či jeho osobě samotné a je nahraditelná. Může být způsobena porušením zákonné povinnosti, smluvní povinnosti, popřípadě porušením dobrých mravů. Majetková újma se však může projevit také jako vada nebo například újma z prodlení.⁷

„Podle dosavadní judikatury je taková újma objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění.“⁸ Je vyjádřitelná v penězích, neboť výše náhrady je zjistitelná z objektivních kritérií, jež nesouvisí se subjektivními pocity poškozené osoby, jako tomu je u imateriální újmy.

Újma může nastat na jmění tzv. skutečnou škodou nebo ušlým ziskem. Skutečná škoda představuje jak zmenšení aktiv, tak i vznik dluhů, tj. rozšíření pasiv.⁹ Může vzniknout ztrátou, odcizením či poškozením, ale také např. vynaložením nezbytných nákladů na zjištění škody, odvrácení škody, odstranění způsobené škody apod. Předchozí úprava samotný dluh za újmu na jmění nepovažovala. Dluh byl považován škodou na majetku až tehdy, kdy se dluh splatil či byl exekučně plněn, neboť to byl ten reálný okamžik, kdy se snížil majetek.¹⁰ Dnes je však škůdce povinen poškozeného dluhu zbavit. Právě tehdy rozlišujeme dvě situace. První, kdy dluh vznikl vůči třetí osobě. Tehdy musí dát poškozený souhlas k plnění. Jestliže však nastane druhá situace, tj. dluh vznikl vůči škůdci, dluhu se pak zprostí dohodou s věřitelem o jeho prominutí či převzetím, nebo také za něj poskytnou náhradu.¹¹

Ušlým ziskem se pak *„rozumí újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. Jde o ztrátu očekávaného přínosu, o to, o jaký reálně dosažitelný prospěch poškozený*

⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., a ZUKLÍNOVÁ, M., Občanské právo hmotné: svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer, 2013. str. 361.

⁸ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 – 3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, §2894, str. 1498

⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. 11. 1936, sp. zn. Rv I 2498/34.

¹⁰Náhrada škody dle nového občanského zákoníku: Legal news [online]. Dostupné z: <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nahrada-skody-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku.pdf>

¹¹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 – 3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, §2952, str. 1690

*přišel.*¹² Ušlý zisk však musí být zcela prokázán, tzn., musí být vysoká pravděpodobnost, že by k rozšíření majetku došlo. Proto kdyby nebylo možné s jistotou říci, že rozšíření majetku by nastalo, ale např. se to jen očekávalo, jednalo by se o tzv. odůvodněnou naději na zisk, jež není vymahatelná. Majetkovou újmu však představuje i tzv. hypotetický ušlý zisk. To znamená, že se majetek nijak nezvětšoval, a proto není možné doložit konkrétní částku ušlého zisku. Pokud tedy poškozený je s to prokázat škodu v podobě ušlého zisku ale nelze ji vyčíslit, bude výše škody posuzována na základě spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu.¹³

2.1.3. Další pojem újmy

Kromě materiální a imateriální újmy rozlišuje česká právní úprava také tzv. ekologickou újmu. Ta je upravena zvláštním zákonem č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je zároveň transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí. Ekologickou újmou je tímto zákonem vymezena taková újma, jež je měřitelná a způsobuje nepříznivé účinky na vybrané přírodní zdroje, jakožto chráněné druhy volně žijících živočichů, planě rostoucí rostliny, povrchové či podzemní vody a půdy.¹⁴ Tento zákon též stanoví podmínky, kdy povinným osobám vzniká povinnost ať už preventivní, tak nápravná. Těmito osobami jsou podnikatelé a další osoby, jež vykonávají rizikovou provozní činnost specifikovanou přílohou daného zákona. Oprávněný subjekt ze způsobené ekologické újmy je stát.

Ekologická újma je v českém právním řádu definována též zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení §10, kde je definována jako „*ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti*“. Jedná se též o ztrátu jako výše zmíněné újmy,

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2016, sp.zn. 25 Cdo 2858/2015, dostupné na www.nsoud.cz.

¹³ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník. VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 – 3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, §2952, str. 1691

¹⁴ Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů. §2 písm. a)

avšak tato ztráta nelze podřadit pod občanskoprávní pojem, jako tomu ve výše uvedených případech. Ekologická újma je určitým hybridním druhem, ve kterém se objevují jak veřejnoprávní, tak soukromoprávní znaky, avšak s převahou těch veřejnoprávních. Újma vzniklá na životním prostředí může být dvojího druhu. Prvním typem jsou majetkové škody způsobené na jednotlivých složkách životního prostředí – lze ji vyčíslit. Do této kategorie však nelze zahrnout takové statky, které nejsou ve vlastnictví nikoho, např. ovzduší, povrchové a podzemní vody, jeskyně, aj. Druhým typem ekologické újmy jsou pak takové, které jsou způsobené prostřednictvím právě poškození jednotlivých složek životního prostředí, tj. v důsledku zničení či porušení některé ze složek vznikne škoda, která nemusí být ani ekologická. Příkladem může být například situace, kdy jsou vypouštěny jedovaté plyny do ovzduší – poškodí se složka životního prostředí, tj. vzduchu, a to pak způsobí újmu na lidském zdraví aj.

Náhrada ekologické újmy spočívá nejčastěji v penězích, avšak je možné též uvedení do předchozího stavu.¹⁵

2.2. Náhrada škody

2.2.1. Funkce náhrady škody či jiné újmy

Stěžejní zásadou občanského práva je ochranná funkce, která je plněna především díky odpovědnosti za újmu. Díky deliktní odpovědnosti je zabezpečena ochrana právem chráněných statků, a to především před jejich ohrožením či porušením. Utrpí-li tedy někdo újmu ne svoji vinou, ale protiprávním a zaviněným jednáním jiné osoby, má právo na její odčinění. Jedná se o tzv. odpovědnost osoby za vzniklou škodu, jež ji skutečně způsobila. Aby byla ochrana těchto statků naplněna, existuje právě odpovědnost za újmu, která svými funkcemi tuto pozici zastává.

První a stěžejní funkcí odpovědnosti za újmu je funkce preventivní. V ustanovení § 2900 ObčZ se stanoví povinnost každému „*počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného*“. Tato funkce tedy slouží k zajištění takového chování osob

¹⁵ PSUTKA, J. Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. str. 22 – 41 a 225

v právních stycích, aby nedocházelo k ohrožení ani porušení práv, čímž se předchází vzniku újmy.

Podle druhu způsobené újmy (majetková či nemajetková) odlišujeme též další funkce náhrady újmy. V případě způsobení nemajetkové újmy nastává tzv. funkce satisfakční neboli plnění přiměřeného zadostiučinění. Jestliže však nastane újma majetková, užije se funkce reparační, která představuje plnou náhradu za vzniklou újmu. V praxi se sice nejvíce využívají tyto tři výše zmíněné funkce, ale existuje další, funkce represivní, jež představuje ještě zvláště potrestání škůdce. Tato funkce náhrady újmy vyplývá z dikce ust. § 2969 ObčZ. Náhrada újmy obecně nespočívá v likvidaci nastalých újem ale podstatou a smyslem je, aby jakýmkoli újmám bylo předcházeno, a tam, kde škoda již byla způsobena, aby byla vhodným způsobem nahrazena.

2.2.2. Rozsah a způsoby náhrady škody či jiné újmy

Základním předpokladem vzniku odpovědnosti za újmu je civilní delikt. Občanský zákoník rozlišuje celkem tři případy porušení základních deliktů, a to dle ust. § 2909 ObčZ porušení dobrých mravů, ust. § 2910 ObčZ porušení zákona a ustanovení § 2913 ObčZ porušení smluvní povinnosti.

Porušení právní povinnosti stanovené zákonem se pojí se složkou zavinění, která představuje subjektivní odpovědnost. To znamená, že škůdce je povinen k náhradě jen tehdy, jestliže škodu opravdu zavinil. Oproti tomu odpovědnost vyplývající ze smluvní povinnosti, tak ta je spojena s odpovědností objektivní, kde zavinění není povinným prvkem, ale jedná se o odpovědnost za výsledek, resp. za riziko. Dalšími předpoklady k povinnosti nahradit škodu je způsobená újma a příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a újmou.

Rozsah náhrady škody je tak závislý na stupni zavinění. Jedná se tzv. o proporcionalitu viny a náhrady škody.

Odškodnění nemajetkové újmy je zvláštním institutem náhrady škody. Ke kompenzaci je škůdce povinen tehdy, jestliže je tak sjednáno stranami, či je-li tak přímo výslovně stanoveno zákonem. Povinnost hradit nemajetkovou újmu je v zákoně stanovena pro protiprávní zásah do přirozených práv člověka, poškození věci ze svévole či škodolibosti, pro důvodný pocit osobního neštěstí, újmu za narušení dovolení a porušení základních členských práv člena spolku

závažným způsobem.¹⁶ Odškodnění je poskytováno ve formě tzv. zadostiučinění neboli satisfakce, což je jednou z funkcí institutu náhrady škody, jak je upraveno v ustanovení § 2951 odst. 2 ObčZ. Toto zadostiučinění za nehmotné, ideální újmy, může mít celou řadu podob, a proto ObčZ zdůrazňuje, že má být zvoleno takové řešení, které má potenciál způsobenou újmu dostatečně účinně odčinit. Jedná se o přiměřené zadostiučinění, jež musí plně vyvažovat způsobenou újmu. Nemajetková újma totiž nikdy nemůže být zcela nahrazena, ale může být prostřednictvím satisfakce alespoň určitým způsobem vzhledem k okolnostem vyvážena. Následky nemajetkové újmy však mohou být velmi závažné a mohou se tak projevit i v majetkových poměrech poškozeného. Například právě ohledně poškození věci ze svévole, kde je možné žádat zaplacení ceny zvláštní obliby.¹⁷ Jestliže tedy není možné najít přiměřené zadostiučinění, má být zvolena finanční náhrada.¹⁸

Materiální újma má být nahrazena vždy. V rámci majetkové škody se hradí reálně to, jaká je skutečná škoda. Poškozenému však lze hradit také to, co mu v důsledku zaviněného jednání škůdce ušlo, tj. ušlý zisk.

Vzniklá újma se nahrazuje takovými prostředky, které zajistí poškozenému obnovení stavu, který existoval před vznikem škody, je-li to možné. Způsoby, jak tohoto docílit jsou dva. Prvním je uvedení do předešlého stavu. Zákonodárce upřednostňuje právě náhradu škody ve formě uvedení do předešlého stavu, neboť je jednodušší „vyčíslení“ škody vzhledem k přesnému určení poškození. Uvedení do předešlého stavu pak je zrealizováno přímo osobou, jež újmu způsobila. Není však vyloučeno, že je tak možné učinit i prostřednictvím třetích osob.¹⁹ Je však nadmíru jasné, že ne každou újmu lze zcela nahradit a navrátit tak původní stav před zásahem škůdce. Druhá varianta je proto subsidiární a přichází v úvahu tehdy, jestliže uvedení v předešlý stav není realizovatelné nebo žádá-li to poškozený.²⁰

¹⁶ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 – 3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, §2894, str. 1498

¹⁷ ELIÁŠ, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 260

¹⁸ KOLBA, J., ŠULÁKOVÁ, M. Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014. str. 40

¹⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §2951

²⁰ Tamtéž.

V praxi se však nejčastěji využívá finanční náhrada. Je to i z důvodu, že poškozený s náhradou nakládá dle vlastního uvážení, a není povinen ji použít přímo na napravení újmy. Je možné však využít obou možností. Tak například pokud není nahrazení do původního stavu dostačující, musí se rozdíl dorovnat penězi.²¹

V zákoně je též upravena možnost smluvně si upravit vyloučení či omezení odpovědnosti za škodu. Znamená to, že si strany mohou ujednat vzdání se práva na náhradu újmy. To je však vyloučeno pro nemajetkové újmy a újmy způsobené úmyslným jednáním. Stejně tak je vyloučené ujednání, kde vyloučení nebo omezení práva na náhradu jakékoli újmy je v neprospěch slabší strany. V takových případech se práva na náhradu škody nelze vzdát, aniž by se na ně nahlíželo jako na zdánlivé.²²

Nárok uplatnit právo na náhradu újmy má vždy poškozený, za splnění okolností, jež jsou zároveň rozhodné pro počátek běhu promlčecích lhůt.

2.2.3. Promlčení práva na náhradu újmy

Některá majetková práva, s výjimkou případů stanovených zákonem, se promlčují. Občanský zákoník rozlišuje dvě obecné promlčecí lhůty. Jedná se o lhůty subjektivní a objektivní. Během těchto lhůt se oprávněná osoba, tj. poškozený, může domáhat svého subjektivního práva, a na základě toho může být uložena povinnému, tj. škůdci, povinnost nahradit poškozenému škodu. Jestliže však tyto lhůty uplynou, poškozenému jeho právo nezaniká, ale stává se tzv. naturální obligací. V takovém případě může povinný vznést námitku promlčení a nárok, jehož se oprávněný domáhá, není povinen plnit.²³

Subjektivní promlčecí lhůta je ObčZ stanovena na tři roky a běží ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. To znamená od té doby, kdy se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech, jež způsobují počátek běhu promlčecí lhůty, či od doby kdy se o nich dozvědět měla a mohla. I přes to, že je subjektivní lhůta stanovena zákonem, může být i smluvní.

²¹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 – 3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, §2952, str. 1690, str. 1680

²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §2896

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.4.2009, sp. zn. 28 Cdo 1358/2008, dostupné na www.nsoud.cz.

Strany si mohou ujednat subjektivní lhůtu vzájemnou dohodou, a to jak v kratším trvání než je stanoveno zákonem, tak i delším, avšak v rozmezí nejméně jednoho roku a nejdéle patnácti let. ObčZ tuto dispozitivnost délky subjektivní lhůty upřednostňuje. I takto sjednaná subjektivní promlčecí lhůta však souvisí s objektivní, která je stanovena zákonem a nemůže být měněna, tj. je kogentní. Jestliže je trvání promlčecí lhůty sjednáno stranami v jiném rozsahu než zákonným, pak nesmí být ujednána v neprospěch slabší strany. V takovém případě se pak k ujednané kratší nebo delší promlčecí lhůtě nepřihlíží, a zůstává zachována její zákonná délka. Kratší promlčecí lhůtu však nelze sjednat ohledně nároku na náhradu škodu vyplývající z újmy na svobodě, životě či zdraví, či jiného úmyslného porušení, neboť k takto sjednané kratší promlčecí lhůtě se ze zákona nepřihlíží.²⁴

Oproti subjektivní promlčecí lhůtě činí objektivní promlčecí lhůta deset let. Objektivní lhůta běží nezávisle na lhůtě subjektivní a stanoví, kdy se právo nejpozději promlčí. Objektivní promlčecí lhůta počíná běžet dnem, kdy právo dospělo, tj. od objektivně určeného počátku, kdy došlo k faktické události. Ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu.

Občanský zákoník upravuje i případy, kdy se jedná o tzv. zvláštní promlčecí lhůty, kam řadíme i institut náhrady škody. I v případě práva na náhradu škody rozlišujeme subjektivní a objektivní lhůtu. Subjektivní lhůta je zakotvena v ustanovení § 620 odst. 1 ObčZ a to v trvání obecné subjektivní lhůty tří let. Zákon dále stanoví okolnosti, jež jsou rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty. Tyto okolnosti jsou společné jak pro uplatnění nároku náhrady majetkové či nemajetkové újmy.

První rozhodnou okolností je vědomost o újmě a osobě povinné k její náhradě. Vědomost o újmě nastane okamžikem, kdy poškozený zjistí, že k újmě došlo. Tato okolnost nemůže být zjištěna jinou osobou, např. právním zástupcem poškozeného, zákonným zástupcem apod. než je sám poškozený. Výjimku tvoří poškozené právnické osoby, kde postačí povědomí o škůdci a vzniku škody zaměstnance či statutárního orgánu. Poškozený si obecně musí být vědom přímo způsobené újmy, nikoliv pouze jednání, jež škodu možná způsobí. Dále musí znát typ způsobené majetkové újmy a stejně tak rozsah poškození.²⁵

²⁴ LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. Judikatura k rekonstrukci. Promlčení a prekluze. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 12

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/200, dostupné na www.nsoud.cz: „Pro počátek běhu subjektivní lhůty k uplatnění práva na náhradu škody je

Druhou rozhodnou okolností zákonem stanovenou je vědomí, kdo za způsobenou škodu odpovídá. To znamená prokázaná vědomost poškozeného o odpovědné osobě, jež naplnila příčinnou souvislost v souvislosti s jednáním, na základě kterého škoda vznikla. „Zákon však v tomto směru nepředpokládá nezpochybnitelnou jistotu v určení osoby odpovědné za vznik škody, tím spíše pak není podmínkou přesná znalost míry účasti jednotlivých škůdců, může-li poškozený dovodit, že škoda byla způsobena některým či více škůdci, jejichž totožnost je mu známa. Najisto lze totiž odpovědnost určité osoby postavit až na základě dokazování v soudním řízení, které je zahájeno teprve podáním žaloby, tedy uplatněním nároku u soudu.“²⁶ Postačuje tedy, jestliže poškozený má alespoň znalost pravděpodobné totožnosti těchto osob. Počátek promlčecí lhůty v institutu náhrady škody se však váže na tzv. objektivizovanou vědomost, což znamená, že okamžik znalosti o škodě a škůdci je určován objektivně. To způsobuje, že běh subjektivní promlčecí lhůty může začít i bez skutečné znalosti poškozené osoby v případě, kdy se o skutečnostech poškozený objektivně dozvědět měl a mohl. Z tohoto důvodu můžeme v některých publikacích nalézt subjektivní promlčecí lhůtu náhrady škody pod názvem „nepravá subjektivní promlčecí lhůta“.²⁷

Objektivní lhůta k právu na náhradu škody je zakotvena v ustanovení § 636 ObčZ. V rámci objektivní lhůty institutu náhrady škody rozlišujeme, zda škoda či jiná újma byla způsobena úmyslně či neúmyslně. Jestliže se jedná o škodu či újmu způsobenou neúmyslně a nejedná se o nemajetkovou újmu, pak se přebírá obecná objektivní promlčecí lhůta, tj. deset let. Tato lhůta má počátek v den vzniku škody či jiné újmy, tzn. ode dne, kdy se projevila. Není nutné, aby plynula ihned od chvíle, kdy byla škoda či jiná újma způsobena, neboť se může projevit až po určité době. Jestliže ale škůdce věděl, že svým jednáním může způsobit škodu nebo jinou újmu, či ji svým jednáním skutečně způsobí, jedná se o úmyslné jednání. V takovém případě se objektivní lhůta

rozhodné, kdy se poškozený dozví o již vzniklé škodě (tedy nikoli jen o protiprávním úkonu či o škodné události) a kdo za ni odpovídá. Při posuzování otázky, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, je třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného o vzniklé škodě. Dozvědět se o škodě znamená, že se poškozený dozví o majetkové újmě určitého druhu a rozsahu, kterou lze natolik objektivně vyčíslit v penězích, že lze právo na její náhradu důvodně uplatnit u soudu.“

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 615/2006, dostupné na www.nsoud.cz

²⁷ WEINHOLD, D. Promlčení a prekluze v soukromém právu. Vydání první. Praha : C. H. Beck, 2015, str. 80

prodlužuje a počíná běžet patnáctiletá promlčecí lhůta od chvíle, kdy škoda či jiná újma vznikla.

Právo na náhradu škody či jiné újmy se promlčí v případě, kdy bude dovršena jedna z výše uvedených lhůt, bez ohledu na druhou, neboť plynou nezávisle na sobě.

Objektivní promlčecí lhůta se však nevztahuje k nemajetkovým újmám vzniklých na svobodě, životě či zdraví fyzické osoby. Pro tyto újmy plyne pouze subjektivní promlčecí lhůta, která je tříletá. Lze ji změnit, avšak pouze prodloužením lhůty, nikoliv jejím zkrácením, a to na základě dohody stran. Objektivní lhůta je u těchto taxativně vymezených osobnostních právech vyloučena z důvodu, že se jedná o mimořádnou hodnotu chráněných statků, a nelze dovolit, aby se právo promlčelo dříve, než by se poškozený o újmě a osobě povinné k její náhradě dozvěděl, resp. dozvědět měl a mohl. Zákonodárce tímto posiluje spíše postavení poškozeného. V rámci imateriální újmy, jež způsobila smrt poškozenému, přechází právo na náhradu škody na kteroukoliv jemu blízkou osobu. Stejně tak povinnost nahradit škodu nemusí vzniknout vždy škůdci. Typicky pokud se jedná o nezletilého škůdce, jenž nemá rozumovou a mravní vyspělost, přechází tato povinnost na jeho zákonného zástupce.

Obecně platí zásada, že bez znalosti okolností podstatných pro uplatnění nároku na náhradu škody je vyloučeno takové právo na náhradu škody uplatnit.²⁸

Námitky promlčení se však lze i vzdát. To lze v případě, že promlčecí lhůta již uplynula. Oprávněná osoba se může námitky promlčení vzdát jak výslovným prohlášením, tak také konkludentně. Vzdání se námitky promlčení je však omezené, a to tříletou promlčecí lhůtou, resp. sjednanou promlčecí lhůtou. Jestliže se již jednou osoba námitky promlčení vzdá, není oprávněna opětovným jednostranným prohlášením vzdání se odvolat, popřípadě vzít zpět.²⁹

Existují skutečnosti, které však mohou významně ovlivnit průběh promlčecí lhůty, a to tak, že lhůta není v souvislém časovém sledu od počátku do konce. Jedná se o stavení a přerušování lhůty.

Stavení lhůty může nastat ve dvou případech. Prvním je, že lhůta od počátku plyne, avšak z důvodu zákonem předvídané překážky se zastaví, a znovu začne běžet, resp. pokračuje, až po odpadnutí takové překážky. Takovou

²⁸ WEINHOLD, D. Promlčení a prekluze v soukromém právu. Vydání první. Praha : C. H. Beck, 2015, str. 79

²⁹ ZVÁRA, M. Vzdání se námitky promlčení v novém občanském zákoníku s přihlédnutím k zahraničním právními úpravám. Právní rozhledy. 2014, č. 23-24, str. 801-807

překážku představuje například vyšší moc, která oprávněnému v posledních šesti měsících promlčecí lhůty znemožnila jeho právo uplatnit, jak stanoví zákon ve svém ustanovení § 651 ObčZ. Druhým případem stavení lhůty je, že lhůta plynout vůbec nezačne. Takovým případem je například újma na zdraví nezletilého. Jestliže byla způsobena újma na zdraví nezletilého, který není plně svéprávný, pak nastává okolnost rozhodná pro plynutí promlčecí lhůty tj. dovršení plnoletosti poškozeného. Jestliže poškozený naplní okolnosti rozhodné pro náhradu škody, tj. dozví se o újmě na zdraví a osobě, jež je povinna k její náhradě, a nedovrší ještě svéprávnosti, promlčecí lhůta nezačne plynout v okamžiku, kdy se poškozený o újmě a osobě škůdce dozvěděl, ale počíná běžet až nabytím svéprávnosti nezletilého. V některých případech však fyzická osoba plně svéprávnosti nenabyde ani po dovršení zletilosti z důvodu jejího omezení. Takové osobě musí být určen opatrovník, a od tohoto okamžiku počíná běžet promlčecí subjektivní lhůta. V takovém případě není jisté, kdo je povinen splnit podmínku vědomosti o okolnostech rozhodných pro uplatnění náhrady škody. Teoretici však zastávají názor, že by to měl být spíše opatrovník, jež činí jménem nesvéprávného potřebné kroky.³⁰

Promlčecí lhůty však mohou být také přerušeny. K přerušení dochází např. tehdy, kdy osoba či orgán veřejné moci promlčené právo uzná. V takovém případě se plynutí promlčecí lhůty přeruší a po odpadnutí překážky počne běžet nová promlčecí lhůta.³¹

2.3.Odpovědnost subjektivní a objektivní

Občanskoprávní odpovědnost obecně představuje odpovědnost za řádné chování. V současném pojetí pojem právní odpovědnosti za škodu nelze interpretovat jako civilní sankci za protiprávní jednání, jako tomu bylo dříve, nýbrž dnes se užívá ve smyslu plnění povinností. Tj. vzniku povinnosti k náhradě škody, resp. újmy.³² Odpovědný je každý za své jednání, jestliže je s to jej posoudit a ovládnout. To znamená, že odpovědným za své jednání je pouze taková osoba, která disponuje jak složkou rozumovou (umí své jednání z hlediska

³⁰ LAVICKÝ, P. a kol., Občanský zákoník, I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, str. 2207

³¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §653

³² MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. §1 – 117. Praha: Leges, 2013, str. 314 - 320

následků posoudit), tak složkou volní (ví co dělá, a udělat to chce). Takto odpovědná je vždy osoba, jež je svéprávná a netrpí žádnou duševní poruchou, tzv. je deliktně způsobilá. Deliktní způsobilost je jedním z předpokladů k odpovědnosti za škodu.³³

Odpovědností ve smyslu náhrady škody se rozumí „*určitý negativní právní následek za újmu, způsobenou porušením původní (primární) občansko-právní povinnosti (smluvní či zákonné – mimosmluvní) v majetkové či nemajetkové sféře postiženého (protiprávní čin) anebo zákonem kvalifikovanou (právně relevantní) událost vyvolávající právem nedovolený, tj. protiprávní stav.*“³⁴ Tento negativní následek pak má za vznik jiné, nové občanskoprávní povinnosti, a to náhrady škody výše uvedenými způsoby vzniklé. Právní předpoklad vzniku odpovědnosti je existence primární povinnosti. Teprve porušením dané povinnosti, vzniká právní důvod ke vzniku odpovědnosti. Odpovědnost je tedy ve vztahu k povinnosti sekundární povahy.³⁵

Uložit někomu povinnost k náhradě škody lze pouze tehdy, pokud jsou u něho naplněny předpoklady jak objektivní, tak subjektivní povahy. Předpoklady je nutné splnit kumulativně. Jsou to a) protiprávní čin, b) újma v majetkové či nemajetkové sféře, c) příčinná souvislost mezi protiprávním činem a vznikem újmy a d) zaviněné jednání (úmyslné či nedbalostní). Podle toho, zda je naplněn čtvrtý znak, tj. zaviněné jednání, rozlišujeme subjektivní a objektivní odpovědnost. Tyto dva druhy odpovědnosti se vzájemně v rámci odpovědnosti za škodu prolínají, nikoliv vylučují.

Subjektivní odpovědnost představuje zaviněné porušení právní povinnosti, tzn. jsou naplněny všechny obecné znaky odpovědnosti v občanském právu. Právě zavinění, jakožto psychický vztah škůdce k vlastnímu protiprávnímu úkonu a k jeho výsledku, ať už ve formě úmyslu či nedbalosti, představuje tu subjektivní, resp. osobní složku. Jedná se o základní formu odpovědnosti v občanském právu, o odpovědnosti sama sebe. Zavinění v tomto případě je povinen dokazovat poškozený, bez ohledu na to, zda škůdce svým protiprávním úkonem porušil svoji právní povinnost či závazek.

³³ LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§1 – 654). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, str. 182 - 183

³⁴ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M., a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. str. 358

³⁵ KNAPPOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost v občanském právu. 1. vydání. Praha: ČSAV, 1968, str. 2013

Oproti tomu objektivní odpovědnost je odpovědnost za výsledek, za protiprávní stav. Jedná se o tzv. zpřísněnou formu odpovědnosti za způsobení újmy druhému. Tato odpovědnost může nastat pouze v zákonem stanovených případech, které jsou uvedeny v ustanovení §2895 ObčZ, institutu náhrady nezaviněné újmy, kdy škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na zavinění. Někdy lze tyto případy najít jako tzv. mimosmluvní odpovědnost. Jedná se o nejasné mimořádné nebezpečí způsobené nevyhnutelností újmy, nebezpečí z důvodu vady nebo chyby, korelace vztahů či zvýšení rizika. Jedná se o kritéria, která jsou poznatelná také díky liberačním důvodům provozovatele nesouvisející se zaviněním, popřípadě jejím úplným vyloučením. Na základě toho se dále rozlišuje objektivní odpovědnost na relativní a absolutní.³⁶

Kromě možnosti zproštění se, je rozdíl mezi relativní a absolutní objektivní odpovědností také v důkazním břemenu poškozeného. Absolutní objektivní odpovědnost představuje povinnost nahradit škodu, aniž by měl škůdce možnost se z nějakého důvodu takovéto povinnosti zprostit. Proto, aby byla naplněna absolutnost, musí nést důkazní břemeno poškozený. Musí prokázat objektivní důvody, jimž se škůdce nemůže vyhnout. Oproti tomu relativní, někdy též označovaná jako prostá, pak představuje možnost vyhnout se absolutní odpovědnosti, tzn. připouští se možnost liberace. Důkazní břemeno opět nese poškozený, avšak v určitých případech, které určí zákonodárce, je důkazní břemeno přenesené na škůdce.³⁷ Jedná se například o situaci, kdy škoda vznikla v souvislosti s provozem, kdy poškozený nemůže mít takové informace o chodu provozu, aby mohl prokázat zavinění.

Důvody, proč existuje kromě subjektivní odpovědnosti i objektivní, jsou dva. První a typický důvod objektivní odpovědnosti je zvýšení rizika pro ostatní subjekty, tzn. riziko nadměrného nebezpečí nebo alespoň zvýšená nebezpečnost určitých druhů činností či provozů. Existují tři předpoklady k posouzení nebezpečnosti, jimiž jsou pravděpodobnost vzniku škody, závažnost možného škodlivého následku a ovladatelnost rizika. Z toho vyplývá, že zákonodárce vznik škody sice předpokládá, avšak i tak danou činnost povoluje, neboť samotná činnost nebo její výsledky mají větší význam, než je škoda samotná. Takovou činností může být provozní činnost, provoz dopravních

³⁶ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1502

³⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 9-10

prostředků, provoz zvláště nebezpečný, jako provoz atomové elektrárny, provoz chemické továrny, výroba třaskavých látek, aj. V takovém případě pak provozovatel není odpovědný za protiprávní jednání ale za následek z provozu nebezpečné činnosti. Provozovatel nejedná tedy zaviněně, ale provozuje činnost, ke které má povolení, a která však způsobuje riziko nebezpečí. Z tohoto důvodu odpovídá za to, že takovou činnost vůbec vykonává, i přesto že si je vědom, že vykazuje zvýšené riziko nebezpečí vzniku újmy druhým.³⁸ Odpovědnost za následek slouží zároveň jako prevence, jež motivuje provozovatele takové činnosti k minimalizaci možných škod.

Druhým důvodem objektivní odpovědnosti je ohled na poškozeného. Na poškozeného je brán zřetel v souvislosti s prokazováním viny škůdci. Objektivní odpovědnost je postavena na základě obráceného důkazního břemena, vzhledem k tzv. důkazní nouzi poškozeného, kdy nemá dostatek informací pro prokázání viny škůdce, a proto není povinen dokazovat vinu provozovatele.

V různých publikacích a zdrojích lze najít různorodé názory na institut objektivní odpovědnosti. To činí toto téma velmi diskutovaným, a to už od dob socialistických, kdy teoretici socialistického občanského práva zcela s institutem objektivní odpovědnosti nesouhlasili. Vedoucí zásada československého občanského práva a občanského zákoníku byla odpovědnost za škodu zaviněnou, jež plně odpovídala cíli škodě předcházet. Domnívali se, že úprava odpovědnosti za škodu nezaviněnou bude evokovat v občanech pasivitu a lhostejnost k odvrácení škodlivých následků, neboť by věděli, že odpovědnost nastane za jakýchkoli okolností. Teoretici odpírali institut objektivní odpovědnosti také z důvodu, že nebyl brán zřetel na psychický stav škůdce k výsledku jeho jednání, přičemž právě na chování člověka záleží při rozhodování o vině, nikoliv na příčinné souvislosti mezi jednáním a vzniklou škodou. Avšak vzhledem k vývoji techniky v průmyslu, dopravě apod. s často nepředvídatelnými následky byly zároveň vytvořeny předpoklady, jež zapříčinila přijetí objektivní odpovědnosti jako výjimku z odpovědnosti za zavinění.³⁹ Vznikla tedy odpovědnost osoby za způsobenou škodu bez ohledu na to, zda ona sama, či osoba, za níž odpovídá vznik škody zavinila. Objektivně odpovědná osoba tak je povinna škodu uhradit vždy, ledaže by byly naplněny liberační důvody, díky

³⁸ TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 312

³⁹ ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škody způsobené při provozech zvláště nebezpečných. Nakladatelství Československé akademie věd. Praha 1960, str. 9 -13.

nimž by byla odpovědnosti zproštěna. V některých případech však založení objektivní odpovědnosti vyžadovalo i další prvek, a to splnění události, což představuje právě riziko nebezpečí, za nějž je odpovědný provozovatel provozu.⁴⁰

⁴⁰ ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škody způsobené při provozech zvláště nebezpečných. Nakladatelství Československé akademie věd. Praha 1960, str. 16

3. Škoda z provozní činnosti a její náhrada

Škoda z provozní činnosti je zakotvena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů v ustanovení § 2924. Toto ustanovení vychází z dřívější právní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou jinému provozní činností, obsažené v ustanovení § 420a občanského zákoníku z roku 1964 (*dále ObčZ 1964*), kterou s určitými úpravami přebírá a zakotvuje ji mezi zvláštní ustanovení o náhradě škody.

3.1. Úvod do škody z provozní činnosti

3.1.1. Provozní činnost

Pojem provozu nebo prostě provozní činnosti není nikde v zákoně výslovně definován. Je to i proto, že se nejedná o typický institut soukromého práva. Provozní činnost má počátky okolo druhé poloviny 19. století, kdy nastal technický rozvoj a s ním i potřeba právní regulace zaviněného a nezaviněného jednání v důsledku rizikových provozů.⁴¹ Rizikový provoz byl užíván v souvislosti s dvěma typy provozů, a to provoz závodu a provoz dopravních prostředků. Provozovatel tak byl jak provozovatel živnosti, obchodu, hospodářství, tak také provozovatel zařízení, jako např. automobilu a jiného motorového vozidla. Postupně docházelo k modifikaci pojmů provoz a provozní činnost. Výsledkem bylo zobecnění pojmu používaného pouze obecně v souvislosti s provozy zvláště nebezpečnými, nikoliv s konkrétní činností. Nakonec byla přijata obecná úprava ObčZ 1964, kde dochází k úplnému zobecnění pojmu, jež nebyl podmíněn ani zvláštním nebezpečím provozu, ale jednalo se o provozní činnost jakéhokoliv typu. Tato úprava vymezovala odpovědnost z provozní činnosti, tj. odpovědnost těch, kteří takovou činnost provozují (dále jen „provozovatel“). To se však zdálo být velice zmatečné, proto byl brán zřetel při přípravě současného ObčZ na rozlišení podmínek pro náhradu

⁴¹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 – 3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, §2895, str. 1500an.

škody způsobené provozem obchodního závodu nebo podobného zařízení a pro náhradu škody způsobené provozem zvláště nebezpečným.

Historicky byl institut provozní činnosti nejvíce užíván za účinnosti ObčZ 1964. Vzhledem k obecnosti aplikace ustanovení o provozní činnosti, musel být pojem doplňován judikaturou, nejčastěji Nejvyššího soudu České republiky. Judikaturou byl dovozován jak význam provozní činnosti, tak též užití úpravy v praxi.

Ve většině případů je soudy provozní činnost obsahově vykládána jako činnost související s předmětem činnosti podnikatelské či obchodní. Tuto činnost fyzická nebo právnická osoba vyvíjí zpravidla opakovaně ve formě tzv. provozu, v rámci kterého využívá různých postupů, technologií a určitých organizačních opatření, někdy s využitím různých technologií či postupů, včetně věcí, jimiž je místo činnosti (provozovna) vybaveno. Vzhledem k tomu, že zákon nijak nevymezuje ani neomezuje okruh věcí, s jejichž použitím je tento typ odpovědnosti spojen, je třeba pod to zařazovat veškerá zařízení či vybavení provozovny, díky kterým může danou činnost vykonávat a poskytovat služby. Tyto postupy a opatření však představují riziko potenciálního nebezpečí způsobení škody, proto je nutné, aby škoda způsobená věcí při provozní činnosti byla též důvodem k odpovědnosti za provoz.

To judikoval Nejvyšší soud ve věci poškození koně jedním z vybavení stájí. Ve skutkové podstatě posuzovaného případu vznikla škoda na koni nárazem závěsné přepážky, tzv. kolotočem. „Kolotoč“ je druh tréninkového trenažéru, který odděluje koně ve vodicím zařízení, a je k výcviku používán. Škoda byla způsobena chováním jiného koně, a následkem bylo zranění nohy předmětného koně, v důsledku něhož byl utracen. Nejvyšší soud judikoval, že není pochyb, že tzv. kolotoč je součástí vybavení stájí provozovatele. Tvoří tedy (právně i fakticky) součást areálu a představuje (vedle řady jiných zařízení a věcí) vybavení stájí, v němž žalovaný poskytoval nabízené služby spojené s chovem a výcvikem sportovních koní. Proto je třeba i takový kolotoč považovat za věc sloužící k provozování předmětných stájí, tedy za věc použitou při této provozní činnosti.⁴²

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2614/2010, dostupné na www.nsoud.cz

Toto riziko však působí též z činnosti, která bezprostředně, objektivně a fakticky předchází, souvisí a navazuje na činnost hlavní.⁴³ Tento výklad je většinou odůvodněn ochranou poškozeného před projevy provozní činnosti podnikajících subjektů, ať už podnikatelské, průmyslové, technologické či jiné činnosti. Vzhledem k upřednostňování zájmů poškozeného, zpravidla nepodnikatelského subjektu, před zájmy škůdce, který je ve svém oboru odborníkem a proto může lépe předvídat riziko provozu, by měl být pojem provozní činnost interpretován široce.⁴⁴ To bylo dovozeno významným rozsudkem ve věci samovznícení rostlinného materiálu, v souvislosti s provozem zemědělské výroby. Skutkovým základem případu bylo, že na pozemku provozovatele, na kterém provozuje činnost v oblasti zemědělské produkce došlo k samovznícení rostlinného materiálu, tzv. chmelinky. Jedná se o materiál rostlinného původu pocházejícího z pěstování chmele, a po sklizni je skladován k pozdějšímu využití za účelem zlepšení kvality půdy. V podstatě se jedná o biologický odpad pocházející z provozované činnosti. Po uhašení požáru byly zahájeny likvidační práce, které však nebyly pečlivě dokončeny. Po půl roce však došlo ke škodě na zdraví nezletilého, který odběhl z vedlejší cesty na výše zmíněný pozemek, který však byl stále rozžhavený. Provozovatel se však odvolal k liberačním důvodům vyšší moci, vzhledem k tomu, že samovznícení má původ v samotném rostlinném materiálu, k jehož charakteristickým vlastnostem tyto projevy patří. Nejvyšší soud však dospěl k závěru, že provozovatel je podnikatelským subjektem, který provozuje svoji činnost v oblasti zemědělské produkce. Rostlinný materiál, jež byl na poli skladován za účelem dalšího využití jako prostředku ke zkvalitnění půdy, je tak považován za věc použitou při provozní činnosti, a proto se jedná o činnost bezprostředně navazující na činnost hlavní. Jedná se tedy o odpovědnost z provozní činnosti a nejde o škodu způsobenou neodvratitelnou událostí vně provozu.⁴⁵

Za provozní činnost soud určil i provoz malé vodní elektrárny, jež není v běžném provozu z důvodu opravy. Škoda byla způsobena v důsledku opravy zdi odpadního kanálu malé vodní elektrárny, jež ohrožovala stabilitu blízkého domu,

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 25 Cdo 529/2006, dostupné na www.nsoud.cz

⁴⁴ VLASÁK, M. Náhrada škody způsobené provozní činností – nad jedním rozhodnutím, Soudní rozhodnutí, 2008, č. 6, str. 201

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 25 Cdo 529/2006, dostupné na www.nsoud.cz

odplavením stavebního materiálu při vypouštění vody do odpadního kanálu. Po dobu opravy byly též prováděny opravy jezu na stejné řece a bylo smluveno, že provozovatel nebude vypouštět vodu z malé vodní elektrárny do odpadního kanálu. I přes smlouvu provozovatel vodního díla tak učinil. Proto Nejvyšší soud judikoval, že provozovatel odpovídá za škodu z provozní činností z důvodu, že vypuštěním vody ze svého díla, které provozuje, způsobil škodu.⁴⁶ Podobně postupoval Nejvyšší soud ve věci škody způsobené provozní činností při výkonu rybářského práva. Posuzovala se odpovědnost za provoz vodního díla spojeného s udržováním určité výšky hladiny vodního toku, nikoliv však pro samotný výkon rybářského práva podle zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství. Jednalo se o případ, kdy provozem rybníkářství, konkrétně ovlivňováním určité výše hladiny vodního toku, vznikla škoda na mlýnu. Tato činnost však byla vykonávána dobrovolně, nikoliv za účelem dosažení zisku a na základě rozhodnutí vodoprávních úřadů. Bylo rozhodnuto, že činnost náhonu, kterým se do rybníků provozovatele přiváděla voda, za účelem udržování zvýšené hladiny vody vykazuje znaky provozní činnosti, bez ohledu na to, zda byla prováděna za účelem zisku či nikoli, a jedná se tak o objektivní odpovědnost za škodu způsobenou z provozní činnosti. Dnes by se však tato činnost nepovažovala za provozní, neboť z dikce ust. §2924 ObčZ vyplývá podmínka výtěžné činnosti, což v ust. §420a ObčZ 1964 nebylo. Toto rozhodnutí bylo ovšem zrušeno nálezem ÚS z 20. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3000/2013, neboť objektivní odpovědnost provozovatele byla vyloučena tím, že provozovatel plnil povinnost mu orgánem veřejné moci uloženou.⁴⁷

Nejvyšší soud judikoval odpovědnost za škodu z provozní činnosti také při posuzování případu ve věci usmrcení zvířat v důsledku závady na rozvodu elektřiny. Podstatou byla škoda vzniklá přičiněním přerušení vodiče elektrického napětí na budově, kde byla ustájena zvířata, a to z důvodu zanedbané a špatné údržby vodičů provozovatelem. Elektrické napětí se tedy venkovní elektrickou přípojkou přeneslo na kovové předměty ve stáji a následkem bylo usmrcení zvířat. Byla tedy dovozena objektivní odpovědnost provozovatele rozvodů elektřiny za škodu způsobenou provozní činností, vzhledem k tomu, že činnost dodávky elektřiny má provozní charakter, je vymezen ve zřizovací listině provozovatele

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 25 Cdo 3113/2006, dostupné na www.nsoud.cz

⁴⁷ VOJTEK, P. *Obchodní Revue*. č. 10/2013. str. 298. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1661/2012.

a je pro okolní svět zdrojem zvýšeného nebezpečí, kterému nelze preventivně čelit. Riziko za toto nebezpečí proto nese dodavatel, tj. provozovatel.⁴⁸

Z výše uvedeného vyplývá, že provozní činnost je pojímána širěji než jen jako činnost, resp. výroba, která je provozovaná průmyslovým způsobem.⁴⁹ Nejedná se pouze o provoz podniku, živnosti apod., ale řadí se sem také jakákoli činnost, která je cílevědomě organizovaná za dosažením výsledku, a to i tehdy, pokud je provozována způsobem jiným než podnikatelským.⁵⁰

Judikatura za účinnosti ObčZ 1964 se hojně zabývá i situací, kdy se o provozní činnost nejedná. Nejčastěji se tímto zabývala proto, že případy souvisely s určitými druhy provozních činností, avšak neměly původ vzniku škody na základě příčinné souvislosti, což je podstatnou podmínkou k odpovědnosti za škodu. Velkou roli v posuzování, zda se jedná o provozní činnosti či nikoliv sehrála též role provozovatele.⁵¹ Jedná se o škodu, která však nemá původ v povaze činnosti provozovatele nebo věci při ní použité. Jestliže tedy došlo ke škodě v důsledku porušení právní povinnosti provozovatele, jedná se o odpovědnost obecnou a nelze užít přísnější institut odpovědnosti za škodu z provozní činnosti.⁵²

Za provoz se nepovažuje například činnost města, neboť je to činnost daná zákonem. To rozhodl Krajský soud v Hradci Králové, kdy rozhodl ve věci škody způsobené provozovateli prodejny parfumerie a vlasových potřeb. Škoda vznikla provozovateli na zisku z prodeje v důsledku uzavření místní komunikace pro rekonstrukci prováděnou městem pověřeným subjektem, kdy nebyl zajištěn řádný přístup do její provozovny. Činnost města však nevyvíjí provozní činnost ve smyslu, jak je judikováno soudní judikaturou, tj. činnost není vymezena ve zřizovací listině ani v oprávnění k podnikatelské činnosti či v živnostenském

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 25 Cdo 890/2000, dostupné na www.nsoud.cz

⁴⁹ PSUTKA, J. Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 260

⁵⁰ ELIÁŠ, K., a kol. Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 1. svazek: Praha: Linde 2009, str. 810

⁵¹ VOJTEK, P. Náhrada újmy z provozních činností (vybrané otázky): Kdy nejde o provozní činnost. Soudní rozhledy. Brno: C. H. Beck, 2015, Soudní rozhledy. č. 5/2015.

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2429/2007, dostupné na www.nsoud.cz

oprávnění, nýbrž je dána zákonem o obcích. Proto ji nelze podřadit pod činnost provozní.⁵³

Provozní činností nebyla dle judikatury ObčZ 1964 ani bankovní činnost. I přes to, že provedení bankovních operací může ovlivňovat majetkový stav zúčastněných osob, nevykazuje bankovní činnost navenek nepříznivé jevy, které by mohly způsobit jako vedlejší produkt přivození majetkové újmy na zákonem chráněných hodnotách. Jedná-li se o škodu způsobenou nesprávným provedením bankovních operací (neodpovídajícím zákonu či smluvním podmínkám), je tato škoda posuzována z hlediska obecné odpovědnosti za škodu.⁵⁴ V současné době provoz bank spadá pod provozní činnost, neboť naplňuje kritérium závodu či jiného zařízení sloužícího k výdělečné činnosti.

Z odpovědnosti za škodu z provozní činnosti jsou vyjmuty i organizace sportovních utkání. Soud se zabýval otázkou, zda provozovatel sportovního svazu, který organizoval a řídil sportovní soutěže v boxu, je odpovědný za škodu na zdraví způsobenou při boxerském utkání, jako za škodu způsobenou z provozní činnosti. Je však nepochybné, že příčinou vzniku této škody nebyla činnost, která je spojena s organizací předmětné sportovní soutěže. K úrazům dochází samotným sportem, nikoli provozem sportovního svazu, který organizuje a řídí soutěže. Proto se nejedná o škodu z provozní činnosti vzniklou.⁵⁵

Významným judikátem je také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1668/2014, ze kterého plyne, že se nejedná o odpovědnost provozovatele ani v případě špatného označení lyžařské sjezdovky. Příčina vzniku újmy na zdraví lyžaře v důsledku nedostatečného označení či ohrazení sněhového můstku v prostoru přístupném lyžařům je podle výše uvedeného rozsudku zapříčiněna porušením prevenční povinnosti provozovatele při označení a úpravě lyžařského areálu a přeceněním lyžařských schopností lyžaře, tudíž nemá souvislost s povahou činnosti provozovatele sjezdovky či zařízení na sjezdovce užívané. Oproti předchozí úpravě je však dle stávající právní úpravy provoz lyžařského areálu a sjezdovek s ním spojených faktickou

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2008 sp. zn. 25 Cdo 1905/2005, dostupné na www.nsoud.cz

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1408/2005, dostupné na www.nsoud.cz

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2600/2007, dostupné na www.nsoud.cz

provozní činností. Proto provozovatel odpovídá ze veškeré škody z takového provozu vzniklé.

Nejvyšší soud také vyloučil odpovědnost provozovatele z provozní činnosti ve svém usnesení ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 573/2009, kdy škoda na zdraví vzniklá pádem v provozně v důsledku neopatrné chůze poškozeného na zčásti mokré podlaze provozu není v příčinné souvislosti s předmětem samotné provozní činnosti ani věci při ní použité.

Provozní činnost byla vyloučena též ve věci, kdy Nejvyšší soud posuzoval, zda se jedná o provozní činnost či nikoliv v rámci úrazu při stavbě. Skutková podstata byl pád na beton, který utrpěla osoba při práci na stavě při odsouvání plechu z prostoru vyvýšeného patra 4 až 5 metrů nad zemí. Nejvyšší soud judikoval, že odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností dopadá pouze na případy, kdy škoda vznikla subjektům vně samotné provozní činnosti, nikoliv na odpovědnost za škodu na zdraví vzniklou v souvislosti se stavební činností osobě, jež vykonávala práci na základě pracovní smlouvy či jiného právního úkonu.⁵⁶

V souladu s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. NS 25 Cdo 2743/2010 za provozní činnost nelze považovat ani samotné provedení lékařského zákroku. Následek je totiž způsoben lékařským zákrokem provedeného ve zdravotnickém zařízení, nikoliv následkem činnosti, kterou lze ve smyslu ustanovení o škodě z provozní činnosti za „provozní“ považovat. Z tohoto důvodu se nejedná o škodu způsobenou samotným provozováním nemocnice ani věci při ní použité.⁵⁷

3.1.1.1. Provozní činnost v současnosti

V současné době je institut provozní činnosti upraven v ustanovení §2924 Občanského zákoníku. Toto ustanovení potvrzuje některé základní znaky provozní činnosti převzaté z předchozích úprav.

Provozní činností je podle ustanovení §2924 závod nebo jiné zařízení sloužící k výdělečné činnosti, čímž poukazuje že provozní činnost je vytvořena za účelem dosažení zisku. Závodem je zde míněn obchodní závod ve smyslu

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1906/200, dostupné na www.nsoud.cz

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3805/2009, dostupné na www.nsoud.cz

ustanovení §502 občanského zákoníku, z něhož vyplývá, že obchodním závodem je organizovaný soubor jmění a způsob činnosti, který slouží z vůle podnikatele k provozování jeho činnosti, jež je tvořena užíváním různých strojů, nástrojů či přístrojů, a jiných obdobných předmětů, a postupů, technických systémů apod., které mohou nepříznivě působit na okolí nebo osoby, přicházejícími s nimi do styku.

Pojem jiné zařízení pak slouží k rozšíření pojmu závod v rámci provozu. Nejedná se ale pouze o zařízení, jež mají platící klientelu, ale mohou jimi být i zařízení, jejichž výdělkem jsou převážně výnosy z veřejných prostředků, jako jsou např. školy, agentury poskytující služby, veřejné nemocnice a podobné ústavy. Z toho vyplývá, že zdroj příjmů, ze kterého je výdělečná činnost financována není rozhodující, a dále že se provozní činnost nevztahuje pouze na výrobní činnost, což je hlavní náplní závodu, ale také například na poskytování služeb využívající speciálních věcí či technologií, nebo na takové instituty získávající finance z veřejných prostředků (veřejné fondy či sbírky).

Pod pojmem provozní činnost obecně je tedy možné představit si určitý proces, jež vede k naplnění cíle činnosti závodu nebo jiného zařízení, převážně provozem různých strojů, poskytováním služeb, pěstováním zemědělských plodin, těžbou, aj. za účelem získání výdělku.⁵⁸ To však nevylučuje možnost, že se provozní činnosti mohou účastnit lidé a provozní činnost tak bude sestávat pouze z lidské činnosti, tj. provozní personál, který je pravidelnou součástí provozu.

Provozní činnost je však definována například i v zákoně č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, jako činnost, jež je vykonávaná v rámci hospodářské činnosti, obchodu nebo podnikání, a to bez ohledu na její povahu, ať už soukromou či veřejnou nebo na její ziskový či neziskový charakter.⁵⁹

Přesto že je pojem provoz a činnost s ním spojená velmi široce pojat, z výkladu současného práva a minulých úprav tohoto institutu vplynuly jednotlivé znaky, díky kterým můžeme provoz, resp. provozní činnost rozeznat. Tyto znaky představuje a) činnost, která je zaměřena k uspokojení lidských

⁵⁸ TICHÝ, L., HRÁDEK, J. Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, str. 370

⁵⁹ Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, §2 písm. d)

potřeb, tj. hospodářská činnost, b) kontinuita, c) povaha živnosti, d) trvalost uspořádání, plánovanost a podřízenost řádu, případně e) dosažení zisku.⁶⁰

Dnes lze z provozní činnosti vyloučit takové případy, kde je sice vykonávána určitá organizovaná činnost, avšak tato nemá potenciál negativních dopadů. Mezi provozní činnost tedy nebude spadat např. nesprávné, popřípadě nekvalitní provedení díla, kde vada představuje porušení smluvní povinnosti, nikoliv projev nebezpečného provozu.⁶¹

Zajímavým faktem je, že se stále při posuzování provozní činnosti odkazujeme na judikaturu předchozí úpravy. Za celých pět let od účinnosti stávajícího občanského zákoníku nebyla judikatura Nejvyššího soudu rozšířena o mnoho rozhodnutí ve věci náhrady škody z provozní činnosti. Přijde mi to zvláštní i z hlediska toho, že předchozí úprava byla zmatečná a nebylo jisté, kdy přesně je možné škodu uplatnit. Existovaly jedny podmínky, které byly stejně aplikovatelné jak pro provoz obyčejné cukrárny, tak pro chemickou továrnu⁶². I přesto že závodem je obojí, není možné, aby odpovědnost za riziko byla ve stejném měřítku pro tak rozdílné provozy. Dnes sice není úprava dokonalá, ale je více specifikována, než tomu bylo předtím, a neřadí se již pod odpovědnost obecnou. Nyní díky rozlišení provozu obchodního závodu či podobného zařízení a provozu zvlášť nebezpečného, mi přijde jednoduší nárokovat náhradu škody.

3.1.1. Provozovatel

Pojem provozovatel ve smyslu provozu má stejně jako provozní činnost svůj vývoj. Jedná se o subjekt, jenž provozuje určité zařízení, a na který se zároveň váže odpovědnost za škodu z provozní činnosti vzniklou.

První označení provozovatele vzniklo kolem druhé poloviny 19. století v souvislosti s technickým rozvojem, a to převážně s provozem dopravního prostředku. I přesto že odpovědnost za škodu z provozní činnosti byla upravena

⁶⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 447

⁶¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 1006

⁶² Důvodová zpráva k občanskému zákoníku: Zvláštní část. Konsolidovaná verze ze dne 3.2.2012. K §2924 až 2926 [online]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

zákonem č. 27/1869 ř. z., o ručení železnic za tělesné poškození a zabití lidí způsobené na železnicích, pojem provozovatel tento zákon nikde nedefinoval.

Výraz provozovatel byl převzat z německého říšského odpovědnostního zákona z roku 1871, který měl zásadní vliv na definici provozovatele v českém právu. Provozovatel nesouvisel pouze s podnikatelskou či jinou hospodářskou činností, ale spíše ve smyslu subjektu, kdo určité zařízení provozuje. Nejčastěji se jednalo o subjekty provozující dopravní prostředky. Provozovatel dopravního prostředku byl označován různými způsoby, až se zákonem č. 81/1935 Sb., o jízdě motorovými vozidly převzal pojem provozovatel motorového vozidla, dnes známý jako provozovatel dopravního prostředku. Provozovatelem na základě ObčZ 1964 ust. §427 mohl být buď provozovatel dopravy, jakožto organizace provozující dopravu, nebo ten, kdo realizuje provoz dopravního prostředku (motorového vozidla či plavidla, nebo letadla, popř. jiný provozovatel dopravního prostředku). Organizacemi provozující dopravu pak byly míněny ty, jejichž hlavním cílem činnosti bylo řízení a realizování silniční, železniční, vodní a vzdušené dopravy pro osoby i náklady. Oproti tomu provozovatelem dopravního prostředku, mohla být fyzická nebo právnická osoba, která má právní a faktickou možnost disponovat s dopravním prostředkem, ať už ve smyslu užívání dopravního prostředku, či jeho údržbou.⁶³

Toto vymezení provozovatele dopravních prostředků bylo inspirací pro vymezení pojmu provozovatele zvláště nebezpečného provozu. Obecně byl provozovatel takovýchto provozů definován jako osoba, která organizuje a řídí provozní činnost se zdrojem zvýšeného nebezpečí. Tato osoba v době škodlivé události disponovala se zdrojem rizika zvýšeného nebezpečí a opakovaně jej využívala ke splnění cíle provozu. Spolu s tím prováděla také administrativní a organizační a technická opatření. Dle výše uvedeného bylo tedy možné provozovatele provozů zvláště nebezpečných definovat jako osobu, jež celkový provoz a veškerou činnost s ním spojenou řídí. Z toho vyplývá, že provozovatelem by měl být vlastník zdrojů zvýšeného nebezpečí, který má největší vliv na působení provozu a využití zdroje zvýšeného nebezpečí.⁶⁴

⁶³ ELIÁŠ, K., a kol., Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Linde Praha, a.s., str. 861, 871

⁶⁴ ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škody při provozech zvláště nebezpečných. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1960, str. 117 – 119.

Tyto pojmy však nejsou stejně jako samotný pojem provoz a provozní činnost nikde definovány, a jejich vymezení a užití předpokládá právní teorie a soudní praxe.⁶⁵

3.1.1.1. Provozovatel v současnosti

V současném pojetí je pod pojmem provozovatel definována fyzická nebo právnická osoba, která se vyznačuje výkonem nebo řízením určité provozní činnosti v daném provozu. Je to taková osoba, jež provozuje závod, popřípadě jiné zařízení sloužící k výtěžné činnosti. Jedná se o odborníka, na kterého se klade zvláštní znalost a ostražitost při výkonu činnosti a je zapotřebí jeho odborné péče. Provozovatel je odpovědný nejen za chod podniku ale také za škody, které v souvislosti s provozem jeho činnosti vzniknou.⁶⁶ Proto je typickým provozovatelem vlastník provozu.

Z vymezení pojmu provozní činnosti a provozovatele můžeme označit provozovatele také jako podnikatele. Podnikatel je podle občanského zákoníku ten, kdo samostatně vykonává výtěžnou činnost živnostenským nebo jiným obdobným způsobem, a to na vlastní účet a odpovědnost, soustavně a za účelem dosažení zisku.⁶⁷ V zákoně jsou dány základní znaky podnikatele, jakožto samostatnost, výkon výtěžné činnosti na vlastní účet a odpovědnost, za účelem dosažení zisku, soustavně, živnostenským nebo jiným obdobným způsobem. Tyto znaky však nemusí osoba vždy splňovat, a i přesto je považována za podnikatele, např. tehdy, pokud je zapsaná v obchodním rejstříku.

Podnikatelem může být například i stát, a to v případech, kdy se nejedná o výkon veřejné moci ale pouze o soukromoprávní vztahy.⁶⁸

Z výše uvedeného vyplývá že provozovatelem provozní činnosti může být fyzická či právnická osoba a stát, a tyto subjekty jsou odpovědní za výkon provozní činnosti, a tím také povinni k náhradě škody poškozenému takovou činností způsobenou.

⁶⁵ ŠVESTKA, J., Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku, 1. vydání, Academia, nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1966, str. 287

⁶⁶ LAVICKÝ, P. a kol., Občanský zákoník, I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, str. 1606

⁶⁷ Zákon č. 89/2012 občanský zákoník, §420

⁶⁸ MELZER, F., TÉGL, P., a kol: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. §419-654. Praha: Leges, 2014, str. 13

3.2. Odpovědnost za škodu z provozní činnosti

3.2.1. Historický přehled

Odpovědnost za škodu z provozní činnosti se začala vyvíjet již ve starém Římě. Byla zavedena přísná odpovědnost pro ty, jež obchodovali se zbožím a účastnili se směnných vztahů, např. lodníky, hostinské a majitele stájí, kteří se mohli odpovědnosti za svoji činnost zprostit pouze v případě zásahu vyšší moci. Postupně se začala tato odpovědnost modernizovat v závislosti na sociální a technický rozvoj, a rozšiřoval se tak i okruh těch, na které zpřísněná odpovědnost dopadala. Např. v období feudalismu byla zavedena objektivní odpovědnost vlastnická. To znamenalo, že za škody, které způsobila věc vlastníka, aniž by k tomu nějak přičinil, odpovídá vždy vlastník. Ani toto vymezení však neodpovídá provozům dnešního typu.

Teprve v 19. století dochází k významnému rozvoji objektivní odpovědnosti. Stát procházel hospodářskou etapou stále stoupajícím technickým pokrokem, který stejně tak zvyšoval potřebu právní úpravy problematiky náhrady škody. Vzhledem k tak rozsáhlému rozvoji bylo jasné, že nelze zcela předejít hrozícím škodlivým následkům vznikajících při těchto procesech, proto se zaujalo postavení těmto následkům předcházet či je maximálně zmírnit. Tento cíl vedl k založení přísné a široké odpovědnosti provozovatele. Bylo to proto, neboť subjektivní odpovědnost k povinnosti nahradit škodu by byla uplatněna pouze tehdy, pokud by se poškozenému podařilo prokázat provozovatelovo zavinění. To však prakticky bylo reálně neproveditelné, neboť úspěšnost sporu, kdy prostý zaměstnanec prokazuje provozovateli, který je ve své činnosti odborníkem, zavinění, když tomu nerozumí, je takřka nulová, a zároveň finančně náročná, což si běžný zaměstnanec (např. dělník) nemůže dovolit.⁶⁹

Nejvíce byla upravena odpovědnost za provoz železnic, kdy se jednalo o tzv. odpovědnost za škodu způsobenou podnikatelskou činností neboli činností živnostenských podnikatelů. Tato odpovědnost byla upravena zákonem o odpovědnosti za škody způsobené v železniční dopravě z roku 1838. Tento provoz byl natolik složitý, že prokázání zavinění podnikatelům se nikdy nesesetkalo s úspěchem. Proto bylo třeba upravit odpovědnost za zvýšené riziko újmy osob

⁶⁹ ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škody způsobené při provozech zvláště nebezpečných. Nakladatelství Československé akademie věd. Praha 1960, str. 22

v provozu přímo pracujících. V souvislosti s úpravou této odpovědnosti bylo zavedeno také tzv. sociální zabezpečení, které představovalo úrazové pojištění, jakožto ochrana osob v provozu. Později se tato odpovědnost netýkala jen úpravy železničních provozů, ale také provozu jiných dopravních prostředků, a nakonec se stala obecnou odpovědností celkově za jakýkoli nebezpečný provoz.⁷⁰ Toto je jedna teorie.

Druhou teorií vzniku odpovědnosti za škodu z provozní činnosti je vznik odpovědnosti v důsledku ohrožení, resp. rizika. Ze složitosti provozu vyplývá ohrožení jak okolí, tak osob v samotném provozu, proto bylo třeba upravit takovou odpovědnost, jež by zahrnovala i pouhé riziko, nejen způsobenou škodu. Tato riziková teorie byla v následujících letech chápána v několika významech, např. škodu má nést ten, kdo má z provozu zisk. K tomu však existovalo omezení, a to že škodu má nést ten, kdo zisk opravdu měl.⁷¹

Této právní úpravě se věnoval například Randa, který právě podnikání ve velkém rozlišoval. Mezi ty, kdo provozují živnost ve velkém, zařadil Randa zejména ty provozovatele, kteří provozovali továrnu, důl či lom, lodní dopravu, a kteří k tomu využívali elektřinu, vodu, páru aj. Spolu s nimi také ty, kdo vyráběli výbušné látky, případně je používali při provozu. Tito provozovatelé pak měli odpovídat jiným osobám za skutečnou škodu, jež byla zapříčiněna provozem. Upravil k tomu i možnost zproštění se odpovědnosti, a to v případech důkazu neodvratitelné nehody, vlastním zaviněním poškozeného či třetí osoby, za něž neodpovídá. Jestliže však byla škoda způsobena povahou zařízení nebo vadou ve funkci takového zařízení, nebylo možné se odpovědnosti zprostit. V případě podnikatelů ostatních provozů byla možnost liberace na základě důkazů, že podnikatel splnil veškeré požadavky platných právních předpisů k tomu, aby škodě zabránil.

Tento návrh nikdy nebyl zcela schválen, avšak toto rozlišení bylo přebíráno v různých návrzích pro revize občanských zákoníků. První návrh, který přebíral Randovo pojetí odpovědnosti za škodu při provozování živnosti byl návrh pro revizi občanského zákoníku z roku 1924. Kromě návrhu na odpovědnosti za provoz byla převzata i odpovědnost provozovatele jiné živnosti. Randovo pojetí bylo převzato dále v návrhu revizní komise z roku 1931, kde se však

⁷⁰ ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škody způsobené při provezech zvláště nebezpečných. Nakladatelství Československé akademie věd. Praha 1960, str. 25

⁷¹ Tamtéž.

nerozlišovalo mezi velkým podnikem a ostatními živnostmi, ale převzala se celkově odpovědnost velkého podniku pro případy nebezpečného podnikání. Teprve vládním návrhem z roku 1937 se začalo rozlišovat nikoliv mezi podnikáním ve velkém rozsahu a ostatní, ale mezi škodou způsobenou z provozní činnosti či z provozu zvlášť nebezpečného. Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvlášť nebezpečným pak byla zakotvena v občanském zákoníku z roku 1950. Škoda ze samotné provozní činnosti pak byla do občanského zákoníku z roku 1964 vpravena novelou č. 509/1991 Sb. pod ustanovení §420a a byl zařazen jako obecná skutková podstata k obecné odpovědnosti v ustanovení §420 ObčZ1964.⁷² To bylo dle mého názoru nešťastným řešením.

3.2.1. Současné pojetí odpovědnosti za škodu z provozní činnosti

Současné způsobení škody z provozní činnosti zachovává terminologické označení, avšak zcela přepracovalo samotné vymezení a přiklání se spíše k výše vymezenému Randovo pojetí.

Škoda z provozní činnosti je zakotvena v ustanovení §2924 věty první *„Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení sloužící k výtěžné činnosti, nahradí škodu vzniklou z provozu, ať již byla způsobena vlastní provozní činností, věci při ní použitou nebo vlivem činnosti na okolí.“* Z daného ustanovení vyplývá, že kdo, resp. fyzická i právnická osoba provozuje závod, je odpovědný každému za škodu vzniklou z činnosti jeho provozu, tedy i za okolností, že škodu nezavinil a nemohl ji ani předejít. Odpovědnost je zde bez ohledu na zavinění, ať už úmyslné či nedbalostní, tj. objektivní odpovědnost. Tyto osoby se však mohou povinnosti nahradit škodu vzniklou z provozní činnosti zprostit, na základě stejného ustanovení, věty druhé *„prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo“*, tedy není možné se zprostit odpovědnosti prokázáním nezavinění. Z výše uvedeného vyplývá, že se jedná tedy o objektivní odpovědnost s prvky liberace. Zajímavým faktem je, že ačkoliv je náhrada škody řazena pod objektivní odpovědnost, není to tak úplně přesné. V rámci liberace se totiž objevuje subjektivní prvek, jakožto jednání provozovatele v takovém rozsahu, aby ke škodě nedošlo, proto nelze zcela říci, že se jedná o objektivní odpovědnost.

⁷² MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 443-447

Škoda vzniklá provozní činností jakožto základní skutková podstata objektivní odpovědnosti s přenesením důkazního břemene za újmu, je zasazena do kontextu spolu se škodou vzniklou provozem zvláště nebezpečným. Spolu tvoří určitou soustavu požadavků na provozovatele, v rámci kterých vzniká povinnost nahradit újmu bez ohledu na zavinění provozovatelem. U obou způsobených škod nemusí poškozený při uplatňování svého nároku dokazovat porušení konkrétní právní povinnosti na straně provozovatele, musí však dokázat, že porušení bylo způsobeno z povahy provozní činnosti.⁷³ Pro poškozeného je totiž velmi často obtížné zjistit původce škody z provozu, a pokud jej náhodou zjistí, je velmi komplikované ho dostatečně posoudit vzhledem k obtížnosti organizačních a technologických procesů, které provoz užívá. Tímto se dostává do tzv. důkazní nouze. Z tohoto důvodu je v ustanovení zakotveno přenesené důkazní břemeno na provozovatele, neboť ten má podstatně blíže k rozeznání rozhodné skutečnosti z provozu, jež zapříčinila škodu, resp. nezapříčinila.⁷⁴

Pro odpovědnost provozovatele za škodu však není rozhodující charakter jeho celkové činnosti, ale posouzení těch okolností, které konkrétně škodu způsobily, a zda je lze podřadit pod činnost provozního charakteru.⁷⁵ Takto přísnější typ odpovědnosti je dán z důvodu potencionální nebezpečnosti činností, jež mají provozní charakter, neboť s provozem takového zařízení je spojeno vyšší riziko vzniku újmy. S tím souvisí i důvod odchýlení se od obecného pravidla a zavedení obráceného důkazního břemene, hlavně vzhledem k provozu zvláště nebezpečnému. Jestliže by provozovatel provozu zvláště nebezpečného neměl zvláštní odpovědnost, či by přitěžující okolnost byla v samotném provozu, pak by takto přísná odpovědnost byla nepřiměřená. Pokud se však jedná o běžný provoz, je s ním sice spojené určité nebezpečí, avšak tomu lze předejít. Proto je zde možné zproštění povinnosti k náhradě újmy.⁷⁶

Dalším důvodem k možnosti zproštění se odpovědnosti je také to, že vždy daná povinnost nahradit škodu by v současné době vedla k vysokému poklesu podnikání, což by ve svých konečných důsledcích mělo obecně negativní vliv.

⁷³ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1601

⁷⁴ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 452

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 776/2012, dostupný na www.nsoud.cz

⁷⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 1005

Vzhledem k v zákoně zakotvené možnosti liberace se tedy nejedná o odpovědnost absolutní, ale jedná se se svou skutkovou podstatou o odpovědnost objektivní, která umožňuje širší a důslednější zabezpečení náhrady způsobené újmy.⁷⁷

Mezi předpoklady odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností dle ustanovení §2924 ObčZ jsou kromě splnění podmínek provozní činnosti také vznik majetkové nebo nemajetkové újmy, příčinná souvislost mezi vzniklou škodou a provozní činností, možný důsledek nikoli řádné péče, poškozenou osobou je osoba mimo (vně) samotné provozní činnosti⁷⁸, provozovatel je pasivně legitimován, a je zde absence prokázání řádné péče ze strany provozovatele.⁷⁹

3.2.2. Spoluodpovědnost poškozeného

Újma, která vznikla, nemusí být vždy způsobena pouze jednáním škůdce, ale může být zapříčiněna také jednáním samotného poškozeného. Poškozeným je újma způsobena tehdy, jestliže jeho jednání, resp. opomenutí je v příčinné souvislosti s nastalým následkem. Za těchto okolností je vyloučena plná odpovědnost škůdce, ať už se jedná o povinnost k náhradě újmy založenou na principu zavinění, tak v případě odpovědnosti bez ohledu na zavinění.⁸⁰

Provozovateli nelze ukládat povinnost z odpovědnosti za škodu vůbec ani zčásti, pokud poškozený si sám škodu způsobil svým jednáním. Pokud je tedy jednání poškozeného jedinou příčinou vzniklé škody, provozovatel provozní činnosti se zcela zproští své odpovědnosti. Jestliže ale jednání poškozeného je jednou z příčin a ta další příčina spočívá v provozní činnosti provozovatele, škodu nesou poškozený i provozovatel poměrně.⁸¹

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3226/2010, dostupný na www.nsoud.cz

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1906/2004, dostupné na www.nsoud.cz: „Pád nezajištěným otvorem v podlaze, který utrpěla osoba při práci na stavbě, není vyvolán provozní činností. Ustanovení §420a obč. zák. dopadá pouze na odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností, která má vliv na okolí, tedy vznikla-li škoda provozní činností provozovatele subjektům mimo (vně) samotné provozní činnosti, nikoliv na odpovědnost za škodu na zdraví vzniklou v souvislosti s provozní činností (v jejím rámci) osobě vykonávající takovou činnost, a to ať již na základě pracovní smlouvy či na základě jiného právního úkonu (např. dohody o dílo).“

⁷⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 454

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 25 Cdo 290/2012, dostupné na www.nsoud.cz

⁸¹ Usnesení ze dne 21. 8. 2008, sp. zn. 25 Cdo 22/2008, srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 25 Cdo 890/2000, dostupné na www.beck-online.cz

Institut spoluodpovědnosti byl zaveden též jako obrana škůdce, totiž aby nesl odpovědnost jen za to, co opravdu způsobil. Jestliže tedy na straně poškozeného existují takové předpoklady, které vedou k odpovědnosti za škodu, pak je nutné v rámci rovnosti stran tuto odpovědnost rozdělit, a poukázat na ty okolnosti, které lze poškozenému přičítat.⁸² Je tedy nezbytné zohlednit veškeré rozhodné skutečnosti, které lze poškozenému přičíst, a to jak zaviněním, tak i jiných skutečností.⁸³ Míra přičitatelnosti poškozenému se určí porovnáním hodnoty právem chráněných zájmů s hodnotou zájmu, jež byl narušen útokem škůdce.⁸⁴ Důležitým faktorem v rámci přičítání je dále deliktní odpovědnost poškozeného. Aby bylo možné přičítat jednání poškozenému, musí být schopen posoudit své jednání a ovládnout jej. Pokud by tomu tak nebylo, nemohl by být povinen k náhradě škody, ledaže by existovaly takové ospravedlnitelné důvody, jež by povinnost náhrady škody přiznávaly.⁸⁵

Poškozený je spoluodpovědný tehdy, jestliže újmu vzniklou jinému zaviněně způsobil, ale také například tím, že zvýšil riziko vzniku újmy anebo naopak mu nezabránil, ačkoliv mohl. Zvýšení nebezpečí, tj. riziko pro ostatní je základním důvodem pro objektivní odpovědnost.⁸⁶ Předpokladem spoluodpovědnosti poškozeného je tedy jeho pochybné jednání tím, že nerespektuje povinnosti řádné péče, jež je povinen.⁸⁷ Jestliže jednání poškozeného je jedinou příčinou vzniku škodu, pak ponese majetkovou újmu zcela sám.

Občanský zákoník upravuje spoluodpovědnost poškozeného v ustanovení §2918, kde pojednává o poměrném snížení povinnosti nahradit škodu a stanoví zásadu, že poškozený nemůže být oprávněn k náhradě celé utrpěné škody, ale pouze té části, jehož přičiněním k újmě došlo. Povinnost náhrady škody je poměrně snížena v rozsahu, v jakém se poškozený na vzniku škody podílel. *„Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě*

⁸² ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Praha: Academia, 1966, str. 155

⁸³ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1588

⁸⁴ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 2846

⁸⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 989

⁸⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 404

⁸⁷ TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 218

jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedějí.“⁸⁸ Úvaha o tom, kolik je skutečný podíl záleží na porovnání všech okolností, které měly a mohly mít vliv na konkrétní případ a vzít tak v úvahu všechny možné rozhodné skutečnosti.⁸⁹ Stejně tak je nutné zohlednit podstatnost, důležitost a závažnost té povinnosti, která byla porušena.

Existují situace, za nichž bude újma přičtena jen jednomu z daných subjektů, i přes spoluúčast. Jedná se o případy, kdy újma způsobená jedním ze subjektů je takového zanedbatelného rozsahu, že je irelevantní ji přičítat. Tak je to i v případě, kdy poškozený umožní způsobení škody, neboť nedodrží řádnou péči, avšak škoda spočívá převážně na rozhodnutí škůdce, kterému poškozený vyhověl. Dalšími případy je například povinnost k odvrácení škody, kdy škůdce je povinen případnou škodu oznámit, popřípadě před ní varovat, či vzniklou škodu odstranit, avšak neudělal to a poškozený tomu nevěnoval takovou pečlivost, jakou by měl. V takovém případě nese plnou odpovědnost škůdce. Jestliže poškozený neodvrátí nebo nesníží riziko škody, ačkoliv by mohl, není tomu povinen, avšak z toho vyplývá, že není oprávněn požadovat náhradu újmy po jiném, neboť povinnost k náhradě vůbec nevznikne.⁹⁰

Se spoluúčastí poškozené dále úzce souvisí jednání na vlastní nebezpečí. Jedná se o tzv. zaviněné sebe ohrožení. Proto je nutné rozlišovat, za jakých okolností se odpovědnost za škodu při jednání na vlastní nebezpečí přičítá potencionálnímu škůdci, a za jakých samotnému poškozenému. Proto se rozlišuje tzv. pravé a nepravé jednání.

Pravé jednání na vlastní nebezpečí znamená, že potencionálnímu škůdci, tj. v našem případě provozovateli, nevzniká vůči ohroženému žádná povinnost. Je to z důvodu, že jednající o vytvořeném nebezpečí ví, nebo by vědět měl, a tudíž se předpokládá, že se bude určitým způsobem chránit. Proto je v takovém případě vyloučena povinnost škůdce k náhradě škody. Typickým příkladem bude

⁸⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 2918

⁸⁹ ŠTORE, M. Soukromoprávní odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem se zaměřením na význam spolupůsobení poškozeného na vznik škody. Epravo.cz[online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-zviretem-se-zamerenim-na-vyznam-spolupusobeni-poskozeneho-na-vznik-skody-105531.html?mail>

⁹⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 413

například nedovolený vstup na cizí pozemky, či účast na sportovních zápasech, kdy jednající ví o potenciálním riziku, avšak stejně tak učiní.⁹¹

Opakem je nepravé jednání na vlastní nebezpečí. To nastává tehdy, kdy jednající neví o nebezpečí, a proto se nemůže nijak chránit. Z tohoto důvodu by mu měl ochranu poskytnout ten, kdo nebezpečí způsobil. A protože povinnost ochrany byla ze strany škůdce zanedbána, vzniká mu tak povinnost k náhradě škody.⁹²

3.3. Vznik škody z provozní činnosti

3.3.1. Příčinná souvislost

Okamžikem vzniku škody obecně je naplnění všech pojmových znaků. Důležitým znakem odpovědnosti za škodu je přičitatelnost. Z přičitatelnosti vyplývá, že vzniklá škoda se vždy musí někomu „přičíst“, a to zejména povinnému. Tím může být ten, kdo škodu způsobil, nebo kdo nese odpovědnost za třetí osobu jejímž přičiněním škoda vznikla, případně kdo nese odpovědnost za věc, která vedla ke vzniku škody, aniž by vlastník určitým způsobem jednal.⁹³ Způsobení škody zakládá odpovědnost za škodu jako takovou, nehledě na druh odpovědnosti, tj. zda se jedná o subjektivní či objektivní odpovědnost. Právě z důvodu odpovědnosti se posuzuje, zda škoda byla způsobena v souvislosti s jednáním škůdce, tzn. posuzuje se v důsledku tzv. příčinné souvislosti. „*O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce, tedy je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, a tudíž je-li doloženo, že nebýt protiprávního úkonu, ke škodě by nedošlo. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu podstatnou.*“⁹⁴ Z tohoto vyplývá, že se posuzuje, zda jednání škůdce podmiňuje

⁹¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 417

⁹² TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 261

⁹³ TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 125

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp.zn. 25 Cdo 1807/2001, dostupné na www.nsoud.cz

následek, jež nastal, a to pomocí tzv. teorie podmínky. Tato teorie představuje zjištění příčinné souvislosti srovnáním skutečného stavu (tj. jednáním, co se stalo) a stavu hypotetického, zda by se škoda stala i bez jednání. Zároveň tato teorie dokazuje, že skutečnost, resp. jednání škůdce předchází následku a není možné si jej odmyslet, aniž by nevznikla sama újma. Dokazuje tedy příčinnou souvislost a vylučuje, že by k újmě mohlo dojít i za jiných okolností.⁹⁵

V rámci příčinné souvislosti může nastat situace, že existuje více příčin, avšak ne každá z nich může způsobit škodu. Existují naopak i situace, kdy ke vzniku škody je zapotřebí více příčinných souvislostí. V takových případech se pak jedná o tzv. kumulativní příčinnou souvislost neboli kumulativní kauzalitu. Jestliže ke škodě došlo kumulativní kauzalitou více škůdci, pak se stává základem pro solidární odpovědnost.⁹⁶

Jestliže je příčin, které působí z časového hlediska posloupně (tzv. řetězec postupně nastupujících příčin a následků), musí být jejich vztah ke vzniku škodné události natolik spojený, že již z působení první příčiny lze dovozovat souvislost se vznikem škody.⁹⁷ I kdyby tedy nějaká další skutečnost přispěla ke vzniku škody, příčinná souvislost mezi škodnou událostí a způsobenou škodou se nepřerušuje, jestliže původní škodná událost zůstává základní skutečností, bez které by k následku nedošlo. Pokud ale nějaká nová okolnost působí jako rozhodující příčina, která způsobila vznik škody bez ohledu na původní škodnou událost, příčinná souvislost se přeruší.⁹⁸

Zákon však nestanoví, jak by se měla příčinná souvislost, co by skutková záležitost, hodnotit. Zprvu se může zdát, že určení příčinné souvislosti je jednoduché, avšak ne každá příčina může být pro vznik příčinné souvislosti relevantní. Proto je nezbytné si uvědomit, a především si zjistit, co danou újmu způsobilo. Posouzení existence příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním nebo porušením povinnosti, a vzniklou škodou, je tak zpravidla klíčové pro úspěch v dané věci.

⁹⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 180

⁹⁶ TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 127, 134, 139

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1437/2006, dostupné na www.nsoud.cz

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1474/2011, dostupné na www.nsoud.cz

V případě povinnosti nahradit škodu z provozní činnosti se příčinná souvislost musí pojit přímo s provozem, resp. provozní činností. Škoda tedy musí vzniknout následkem porušení právní povinnosti škůdce či právem kvalifikované okolnosti v souvislosti s provozem. Jestliže byla tato podmínka naplněna, vzniká tak objektivní odpovědnost provozovatele.

K příčinné souvislosti může dojít pouze jedním ze tří způsobů. Škoda, která má být nahrazována vznikne původem buď v samotné provozní činnosti, v souvislosti s věcí použitou při provozní činnosti anebo vlivem činnosti na okolí. Tyto tři zákonem vymezené způsoby vzniku újmy jsou taxativní a popisují možné případy, jak provozní činnost způsobí škodu.⁹⁹ Toto rozlišování působení provozní činnosti je však nejen dle mého názoru, ale také dle názoru odborníků, dá se říci zbytečným teoretickým rozlišením. Vzhledem k tomu, že jakékoli způsobení škody jinému, musí vznikat z provozní činnosti, můžeme z toho dovodit, že ve všech případech se jedná o působení provozu, ať už se jedná o vliv samotné provozní činnosti na okolí, či existencí samotného provozu, nebo dokonce o věc, jež byla v rámci provozu použita – vždy to souvisí s provozní činností, neboť bez samotné provozní činnosti by ke škodě způsobené danou věcí ani nedošlo. Jestliže provozní činnost má způsobit škodu jinému, musí vždy na tohoto jiného, popřípadě jeho majetek působit. Tato okolnost je naplněna všemi výše jmenovanými způsoby působení provozu. Obecně se v odborných publikacích zmiňuje tedy pouze škoda způsobená provozní činností, nikoliv škoda způsobená jednotlivými způsoby.

Z autorů rozlišuje jednotlivé způsoby vzniku škody např. Vojtek. Podle něj jsou to jednotlivé případy, které jsou způsobeny rozlišným jednáním. Například vlastní provozní činnost představuje samotné využití technologických postupů, vliv činnosti na okolí představuje nepříznivý dopad a věc použitá je samozřejmě věc, díky které vůbec způsobená škoda vznikla.¹⁰⁰

Pokud bychom si měli rozlišit jednotlivé způsoby vzniku škody, pak je velmi nápomocná judikatura, jež byla užívána dle ObčZ 1964, kdy provozní činnost byla zakotvena v ustanovení §420a.

⁹⁹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1602

¹⁰⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 1006

3.3.2. Vlastní provozní činnost

Prvním způsobem způsobení újmy z provozní činnosti je vlastní provozní činnost. Pojem vlastní provozní činnosti představuje soustavně prováděnou činnost, kterou má fyzická nebo právnická osoba vymezenou v předmětu činnosti, a je tak součástí jejího provozu a faktického výkonu.¹⁰¹ Předmět činnosti je vymezen ve zřizovací listině, v živnostenském oprávnění a v oprávnění k podnikatelské činnosti. Pro odpovědnost za vzniklou škodu z takové provozní činnosti a povinnost její náhrady není podstatné, zda je taková činnost v předmětu činnosti provozovatele vymezena, či zda se jedná o provoz povolený nebo zakázaný. Proto je pro posouzení provozní činnosti rozhodující fakticita činnosti, tzn. nezáleží, že závod nemá povolení k provozu, jestliže již s činností započal. Vždy je nutné sledovat souvislost vzniku škody, tj. zda vznikla zpravidla v závislosti na technické náročnosti a složitosti dané provozní činnosti.¹⁰²

Jak již bylo vymezeno výše, provozní činností se dle judikatury rozumí činnost, která souvisí s podnikatelskou činností provozovatele, zejména tehdy, pokud při ní užívá různých postupů, technologií a určitých organizačních opatření. Vzniklá újma tedy musí být v příčinné souvislosti a být vyvolána samotnou existencí zařízení provozu, a to bez ohledu na to, zda je takové zařízení v chodu či nikoliv, ale i tak škodlivě působí na své okolí.¹⁰³ Vlastní provozní činnost tedy představuje převážně samotné využití technologických postupů, jako je například dodávka elektřiny, plynu, zemědělská výroba, těžba a jiné výrobní postupy či služby.¹⁰⁴ Podle mého je to tedy celkové působení všeho, co provozní činnost vyvíjí, resp. jak existuje, co užívá apod. Tento vliv může působit nejen na osoby vně provozu, ale i na osoby, které se účastní provozu samotného, např. zaměstnanci, pomocníci. Nemusí se však jednat pouze o osoby, ale také o věci použité při provozu, na které má samotný provoz vliv aj.

¹⁰¹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 2854

¹⁰² HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1602

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 25 Cdo 3113/2006, dostupné na www.nsoud.cz

¹⁰⁴ VOJTEK, P. K náhradě újmy z provozních činností z pohledu nové úpravy a použitelné judikatury. STAVEBNÍ PRÁVO – Bulletin. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, XIX.

Jak jsem již zmínila výše, pod tento způsob vzniku škody lze podřadit i ostatní, neboť existence podniku představuje i jeho vliv na okolí a i přístroje, nástroje a jiné věci, jež se v rámci provozu užívají.

3.3.3. Věc při provozní činnosti použitá

Dalším způsobem je tedy škoda způsobená věcí při provozní činnosti použité. Věc je pak jakýkoli předmět, jež je použitý při provozování závodu nebo obdobného zařízení, resp. provozu a vzhledem k ustanovení §494 ObčZ se může jednat též o zvíře. V rámci provozu se nejčastěji užívají věci typu strojů, přístrojů, nástrojů či jakékoliv jiné zařízení a vybavení provozovny, v níž se v rámci provozní činnosti poskytují služby. Tyto věci nemusejí být nijak aktivně využívanými v provozu, dostatečně postačí, pokud jsou do provozování činnosti určitým způsobem zapojeny, tzn. budou součástí majetku provozu.¹⁰⁵ Pro lepší představu lze vymezit věc při provozní činnosti použitou např. na kavárně. Ta používá stoly, židle, příbory, jídelní sety apod. a všechny tyto věci používá k poskytování služeb hostům v rámci provozu pohostinství. Věc tedy splňuje podmínku součásti provozu a součásti služby poskytované provozovatelem. Účast věci je tedy dána i tehdy, kdy je věc použita ke službám poskytovaným v rámci provozní činnosti a je irelevantní, zda je daná věc vadná či nikoli, a zda provozovatel věděl, že taková věc by mohla být nebezpečná.¹⁰⁶

Škoda však nemusí vzniknout pouze uvnitř provozovny, může nastat i před provozovnou nebo vlivem na okolí. Věc v pojetí příčiny vzniku škody z provozní činnosti může být také jako prostředek k činnosti, např. samotná výroba věci pro vlastní účely. Z toho vyplývá, že věc použitá je chápána ve velmi širokém pojetí. Toto tvrzení dokládá i Nejvyšší soud svou judikaturou, kdy za věc užitou při provozní činnosti pokládá i například strom. V rozsudku ze dne 25. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1117/2008 Nejvyšší soud judikoval, že strom, jež spadl na vozidlo zaparkované v areálu autokempu provozovatele je součástí jeho provozu, a to jak právně, tak fakticky, a splňuje tedy podmínku věci při provozní činnosti použité. Provozovatel užíval strom ve smyslu „stínidla“, kdy tento strom poskytoval hostům stín, a proto se stal součástí vybavení

¹⁰⁵ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, str. 2854

¹⁰⁶ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1601

autokempu. Předmětný strom je tedy třeba považovat za věc sloužící k provozování a věc použitou při provozní činnosti autokempu. Jestliže škoda na vozidle byla způsobena pádem stromu v rámci povětrnostních událostí, nejde sice o následek spojený přímo samotnou provozní činností, ale následek, jenž byl způsoben věcí při ní použitou. Tato okolnost silného větru, kterou provozovatel nemohl ovlivnit a jež vyvolala škodu poškozenému, má význam z hlediska liberace provozovatele.

Organizace kulturních akcí spojených s hudební produkcí není považována za provozní činnost, která by zakládala odpovědnost za škodu. Pokud však v souvislosti s takovou činností vznikla újma, rozhodující se stává bezprostřední příčina způsobené újmy při přípravě takové akce. To judikoval soud ve věci, kdy elektrickým proudem na instalované elektrické hudební aparatuře došlo k újmě na zdraví osoby. Protože se jedná o nezbytnou součást pro hudební produkci, zajišťoval ji provozovatel v rámci předmětu své činnosti přes subdodavatele. Ten však utrpěl při pohybu na podiu zásah elektrickým proudem, který měla přivodit právě elektrinou napájená aparatura. Z výše uvedeného tedy Nejvyšší soud dovodil, že nepříznivý účinek na zdraví byl vyvolán věcí použitou pro provozní činnosti.¹⁰⁷

Povinnost nahradit újmu z provozní činnosti vzniklou vzniká také manipulací a nakládáním s předměty k provozu patřícím, kdy i výběr zboží ze skladu, do něhož mají přístup i kupující souvisí s prodejní činností provozovatele a je zde riziko způsobení škody¹⁰⁸, nebo prostředek k práci, jimž pracovník provozovatele způsobil škodu¹⁰⁹.

Nejvíce mne však zaujal případ odpovědnosti provozovatele leteckého parku. Jednalo se o případ, kdy bylo zraněno dítě v areálu výstavního leteckého parku, kde byl vystaven exponát ve tvaru vrtule, sloužící zároveň jako dětský kolotoč. Nejvyšší soud dovodil, že v dané věci není pochyb o tom, že předmětná letadlová vrtule uzpůsobená jako kolotoč je jedním z exponátů leteckého parku, jehož je žalovaná strana provozovatelem. Tento exponát byl určen dětským návštěvníkům nejen k prohlídce, ale také ke svezení, a naplňoval tak tedy závazek

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 776/2012, Soubor C 12282, dostupné na www.nsoud.cz

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2492/2014, dostupné na www.nsoud.cz

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. 25 Cdo 1006/2002, dostupné na www.nsoud.cz

provozovatele vůči návštěvníkům. Provozovatel je odpovědný v této věci, neboť provozuje letecký park, v jehož areálu je exponát, který zranil žalobce vystaven. Zároveň tato věc souvisí s předmětem podnikatelské činnosti provozovatele a je věcí při provozní činnosti použitou.¹¹⁰ Proč mne tento judikát zaujal bylo, že v dané věci nehrála odpovědnost rodiče žádnou roli. Provozovateli zde nebyla vůbec dána možnost zproštění se odpovědnosti, ve smyslu vlastního jednání poškozeného, jak stanovila předchozí úprava ve svých liberačních důvodech. Dle mého názoru měl sice provozovatel kolotoč na výstavě určený dětem, avšak za děti a jejich chování odpovídá jejich zákonný zástupce. Dle dnešní úpravy si myslím, že by provozovatel jistě měl větší šanci liberační důvody uplatnit.

Pojetí pojmu věc použitá při provozní činnosti je extenzivní. Nejvyšší soud však judikoval, že určité případy takto posuzovat nelze. Jedním z takových rozhodnutí je rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1641/2014, kterým bylo stanoveno, že samotná okolnost vzniku škody v jisté souvislosti s provozním využitím pracovního stroje neznamena, že byla touto činností či věcí při ní použitou škoda skutečně způsobena. V dané věci soud posuzoval odpovědnost provozovatele, který zajišťoval na stavbě práce pomocí jeřábu, který obsluhoval jeřábník – zaměstnanec provozovatele. Újma poškozenému vznikla pádem břemene přepravovaného jeřábem, v důsledku zkrácení vázacích řetězů, které však způsobil specializovaný vazač nepatřící k obsluze jeřábu ani k provozovateli. Z uvedeného tedy vyplývá, že i když škoda byla způsobena jeřábem, nebyla způsobena v přímé souvislosti s ním, jakožto k věci k provozní činnosti využitě. Proto je nezbytné, i přes široké pojetí pojmu věci použité při provozní činnosti, posuzovat každý jednotlivý případ zvlášť, nikoliv automaticky přiřadit k odpovědnosti provozovatele.

3.3.4. Vliv na okolí

Posledním možným způsobem odpovědnosti za škodu je škoda, jež byla způsobena vlivem provozní činnosti na okolí. Je to proto, že ať už je provoz aktivní či nikoliv, vždy může dopadat na okolí, v našem případě nepříznivě. Předchozí úprava přímo pojednávala o tomto způsobu ve svém ustanovení §420a.

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4691/2010, dostupné na www.nsoud.cz

V současném pojetí však jde nejčastěji o fyzikální, chemický či biologický vliv, míněno imise (typicky exhalace vypouštěné do ovzduší na plodiny a rostliny, především na trvalé lesní porosty, zařízení, spad popílku ze spalovacích zařízeních, hluk, zápach, kouř, prach aj.). Vzhledem ke zvyšujícímu se technickému pokroku zejména v oblasti přeměny energií ve výrobních a energetických provozech, se provozní činnost neobejde bez produkce škodlivých zplodin, a to ani při použití veškeré možné techniky, která sice eliminuje škodlivý dopad exhalací, nikoli však zcela, ale pouze zčásti.¹¹¹

Provoz, který působí nebezpečně, tak působí obvykle vůči svému okolí, tj. vůči subjektům stojících mimo provoz. Nepříznivé vlivy působí nejen v blízkosti provozu, ale vlivem vzduchu a jiných přírodních podmínek může mít vliv na okolí i několik kilometrů daleko (právě např. spad popílku z teplárny). Není výjimkou, že místo, kde je vyvíjena provozní činnost je vzdálené od místa provozní činnosti, kde dochází k újmě, proto vzdálenost pro uplatnění odpovědnosti za škodu není rozhodná. Rozhodným není ani časový úsek působení na okolí. Vliv na okolí může být krátkodobý, ale také soustavný, bez ohledu na to, zda provozní činnost je fakticky v provozu či nikoliv. I uzavřené továrny mohou způsobit následky. Vlivem přírodních jevů může dojít například k rozfoukání chemických látek ze skladu výroby větrem, k usazení chemických škodlivých látek vzduchem či prosáknutím do půdy sousedních pozemků, k samovznícení rostlinného materiálu atp.¹¹²

Stejně tak např. pozemek, na kterém stála již zbouraná chemická továrna není možné již užívat např. pro stavební účely z důvodu chemických škodlivin pozůstalých v půdě. Újmy způsobené imisemi v důsledku provozu závodu nebo podobného zařízení jsou však zvláště upraveny omezením vlastnického práva v ust. §1013 odst. 2, v souvislosti s úpravou tzv. sousedských práv, kde je uvedena peněžitá náhrada, jestliže tyto imise byly v rámci provozu nebo jiného zařízení, úředně schváleného. Toto ustanovení však nevylučuje právo poškozeného na náhradu škody za vzniklou újmu.¹¹³

¹¹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 1006

¹¹² PSUTKA, J. Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 261

¹¹³ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 2855

Z judikatury za účinnosti ObčZ 1964 můžeme uvést významný příklad vlivu působení na okolí. Jedná se o případ ve věci exhalace oxidu siřičitého. Podnik, který vykonává právo hospodaření k lesům se domáhal náhrady škody vůči provozovateli zdrojů emisí. Problém byl v rámci přesnosti zjišťování dopadů exhalací na zmíněné lesní porosty a v jaké výši může být požadována náhrada. Nejvyšší soud dovodil, že provozní činnost, při níž je do ovzduší vypouštěn oxid síry, je ve vztahu příčinné souvislosti ke škodě vzniklé na lesních porostech, a proto je zde dána odpovědnost provozovatele. Nejvyšší soud také judikoval, že odpovědnosti se nelze zbavit ani prokázáním plnění povinností plynoucích z předpisů o ochraně ovzduší, placení poplatků za znečišťování ovzduší a ani užití nových ekologických technologií.¹¹⁴

Judikatura za účinnosti ObčZ 1964 také dovodila, že někdy postačuje k odpovědnosti i jen pasivní působení provozu. Škoda vznikne sice působením jiného zdroje, avšak díky provozní činnosti je tento zdroj omezen.¹¹⁵

3.4. Liberace

Jak jsem již zmínila výše v diplomové práci, škoda z provozní činnosti se vykládá jako objektivní odpovědnost prostá. To znamená, že provozovatel provozní činnosti je odpovědný vždy bez ohledu na zavinění. K tomuto se však váže možnost se odpovědnosti za škodu zprostit.

Možnost liberace je dána proto, že v rámci prospěšných činností a provozů, které jsou pro společnost přínosné a mnohdy i důležité, může docházet ke vzniku i velmi závažných újem, třebaže nikdo neporuší právní povinnost. To znamená, že škodlivý následek vznikl i přesto, že jej nikdo nezpůsobil.

Ve stávající platné právní úpravě je v rámci objektivní odpovědnosti vždy definována podmínka, nebo i více, při jejíž splnění je možné se odpovědnosti zprostit. Co se týká škody z provozní činnosti a povinnosti její náhrady, možnost liberace je zakotvena ve větě druhé ust. §2924 ObčZ, a zní „*Povinnosti se zprostit, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo*“. Z toho je zřejmé, že ke zproštění se je nezbytné splnit pouze

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2003, sp. zn. 25 Cdo 325/2002, dostupné na www.nsoud.cz

¹¹⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 463

jedinou podmínku. Ta spočívá v prokázání provozovatele, že vynaložil takovou péči k zabránění vzniku újmy, jež lze od provozovatele rozumně požadovat.

Klíčovým se však stává pojetí veškerá péče, kterou lze rozumně požadovat. Co představuje zmíněný rozumný požadavek, a co vše musí být splněno, aby bylo naplněno kritérium veškeré péče? Melzer například uvádí, že „požadavek vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo, nemůže znamenat nic jiného než požadavek péče, kterou pro provoz daného závodu vyžadují právní předpisy, případně se s ohledem na druh závodu v obchodním styku obecně považuje za potřebnou (podle zvyklostí), resp. kterou právní předpisy nebo zvyklosti vyžadují pro bezpečnou obsluhu zařízení“.¹¹⁶

Pojetí rozumného požadavku vyplývá z důvodové zprávy. Zde je uvedeno, že výrazem „rozumně požadovat“ je vyjádřeno, že se provozovatel neřídí pouze smluvními povinnostmi či povinnostmi právními předpisy stanovenými, ale že musí brát zřetel též na vše ostatní, co se v daném ohledu jeví v rámci provozu jako logické. Ostatně tento přístup je v souladu též s předchozí judikaturou, kdy Nejvyšší soud stanovil ve věci vypouštění škodlivých látek do ovzduší, že odpovědnost nemůže být vyloučena, tzn. nelze uplatnit liberaci jen proto, že provozovatel splnil povinnosti z předpisů o ochraně ovzduší plynoucí, a to včetně placení poplatků za znečišťování ovzduší. V takovém případě není možné liberaci uplatnit.¹¹⁷

Zároveň se rozumným požadavkem vyjadřuje, že není možné za rozumně požadovat takovou péči, která by působila na provozovatele přepjatě, tzn. přesahovala by rámec standardní péče, jež se pro daný provoz obecně vyžaduje. Na provozovatele musí být kladeny pouze takové požadavky, které odpovídají tomu, co se u daného provozu očekává jako opatrné jednání, které předchází vzniku škody. Též se předpokládá užití obecných zkušeností.¹¹⁸

Toto obecné očekávání je tzv. objektivní standardní péčí, kterou disponuje každý profesionální provozovatel závodu, resp. jiného zařízení. Standardní péče představuje počínání provozovatele s takovou opatrností, která odpovídá dosažené úrovni poznání v daném oboru i jeho obecným zkušenostem. Neznamená to tedy

¹¹⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, str. 466

¹¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 769/2006, dostupné na www.nsoud.cz

¹¹⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku: Zvláštní část. K §2924 až 2926 [online]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

ani požadavek toho nejlepšího na provozovatele, např. investování do nejlepší technologie na trhu. V této souvislosti je totiž nezbytné brát v úvahu i ekonomickou stránku věci neboli výši nákladů, které je třeba za určité opatření vynaložit, což by mohlo ve svých důsledcích mít obecný negativní vliv na společnost.¹¹⁹ Jde převážně o provedení všech opatření k zamezení vzniku újmy, jež se jeví s ohledem na povahu provozu v konkrétním případě jako rozumná, nejen o splnění povinností. Tato opatření musejí být však proveditelná.¹²⁰

Aktuálním rozhodnutím ve věci zproštění se odpovědnosti z provozní činnosti je usnesení Nejvyššího soudu, ve kterém soud rozhodoval o zranění osoby na tobogánu v prostorách relaxačního centra. Skutkovou podstatou bylo, že při provozu tobogánu došlo ke zranění návštěvníka relaxačního centra, kdy se v zařízení tzv. zaklínil. Následně do něj narazila za ním jedoucí osoba, čímž mu bylo způsobeno zranění. Nejvyšší soud dospěl k závěru že podle ustanovení §2924 ObčZ se jedná o provozní činnost. Provozovatel výše uvedeného provozu tedy odpovídá za vzniklou škodu. Na základě věty druhé stejného ustanovení se však provozovatel své objektivní odpovědnosti zprostil, neboť prokázal, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. Provozovatel v dané věci prokázal, že splnil jak zákonné povinnosti ve smyslu řádně vedených kontrol, tak v rozumné míře předcházel škodám. Těm bylo předcházeno dokonce nad rámec zákonných i jiných povinností, neboť provozovatel navíc zavedl přísnější pravidla pro užívání tobogánu, než bylo dle odborné kontroly nutné. Poškozený tedy nemá nárok na náhradu škodu od provozovatele.¹²¹

V praxi se však může stát, že vznikne škoda, která nemusí souviset s výkonem činnosti provozovatele, tj. jeho řádnou péčí. I tato situace spadá pod ustanovení §2924 větu druhou. Provozovatel v této souvislosti musí prokázat, že i přestože nejednal dle požadavků náležité péče, nemohl by takové škodě zabránit. Škoda by vznikla, i tehdy, kdyby tak učinil. Jestliže takový důkaz provozovatel prokáže, pak se zproští odpovědnosti.¹²² S tímto souvisí i situace,

¹¹⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 466

¹²⁰ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 2855

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2003, sp. zn. 25 Cdo 325/2002, dostupné na www.nsoud.cz.

¹²² MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 467

kdy provozovatel vykonával provozní činnost jako zhotovitel pro třetí osobu. Tato osoba je však odlišná od poškozeného. Provozovatel se v takovém případě nemůže zprostit odpovědnosti, i kdyby dokázal že by škoda vznikla i jinak. Liberaci nelze uplatnit ani poukazem na to, že provozní činnost vykonával jako zhotovitel. Je to z důvodu, že osobou povinnou k náhradě škody je každý, kdo svou provozní činností způsobí jinému. Provozovatel je tedy odpovědný bez ohledu na to, že činnost vykonával za účelem splnění závazku.¹²³ Jestliže škoda byla způsobena pomocníkem či zaměstnancem provozovatele, je provozovatel odpovědný za škody stejně, jako kdyby ji způsobil on sám. Pokud však provozovatel neurčí pomocníkovi či zaměstnanci, aby něco učinil, a zaměstnanec či pomocník se zaváže při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, pak zaměstnavatel neodpovídá. Nadřízený by totiž měl nést odpovědnost tehdy, jestliže může ovlivnit riziko a danou osobu určitým způsobem korigovat. Protože tzv. subdodavatel (lze též pomocník) provádí činnost samostatně, není zde podřízenost, tudíž sám nese povinnost k náhradě škody. Ledaže by došlo k vlastnímu pochybení provozovatele při výběru či dohledu nad pomocníkem.¹²⁴

Předchozí úprava daného ustanovení ve svém §420a odst. 3 formulovala dva liberační důvody, jejichž prokázáním se provozovatel mohl částečně nebo úplně zprostit odpovědnosti za škodu. Jednalo se o vyšší moc, jakožto událost, která byla mimořádná a nepředvídatelná, a vlastní jednání poškozeného. Ohledně událostí způsobenými vyšší mocí, provozovatel musel prokázat, že škoda byla způsobena vně provozu a ani dobrý hospodář by nebyl schopen ji odvrátit.¹²⁵ Vlastní jednání poškozeného pak zprostito provozovatele povinnosti náhrady škody zcela či zčásti, na základě míry jednání provozovatele a poškozeného.¹²⁶ Dnes je potřeba ke zproštění se pouze jediná, výše uvedená podmínka. Pro provozovatele se tím sice rozšířili případy, kdy je možné se odpovědnosti zprostit, avšak změna liberačních důvodů vyvolala podstatnou otázku o charakteru povinnosti k náhradě škody z provozní činnosti vzniklé.

Bylo to z toho důvodu, že odpovědnost z provozní činnosti je objektivní, proto by měly být objektivní i liberační důvody. Nová podmínka liberace však

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1829/2003, dostupné na www.nsoud.cz

¹²⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §2914

¹²⁵ PSUTKA, J. Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, str. 267

¹²⁶ SVEJKOVSKÝ, J., a kol. Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 657–658.

představuje subjektivní stránku jednání škůdce, což nabourává jak obecnou představu o objektivní odpovědnosti, tak její celkovou systematiku.¹²⁷ Subjektivní stránka v liberačním důvodu se projevuje řádnou péčí provozovatele, vynaložením veškeré péče, nezanedbání využití obecných zkušeností, a zároveň jeho povinnosti prokázání nezavinění. Proto vzniká spor, zda se jedná o subjektivní odpovědnost s obráceným důkazním břemenem, či je stále možné kvalifikovat tyto důvody jako objektivní. Nejvyšší soud k této věci vyjádřil názor, že podmínka vynaloženého veškerého úsilí má být považována za povinnost ukládanou bez ohledu na zavinění s liberačním důvodem.¹²⁸

Odborná literatura se též ve většině případů přiklání spíše k názoru, že se jedná o povinnost objektivní. „*Určení, zda se jedná o povinnost ukládanou na základě zavinění, či bez ohledu na něj, je důležitá, neboť v prvním případě vstupuje do hry možná deliktní nezpůsobilost provozovatele a nutnost vyvodit povinnost k náhradě u jiných osob.*“¹²⁹

¹²⁷ BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 141

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3186/2010, dostupné na www.nsoud.cz: „*Odpovědnost za škodu způsobenou daňovým poradcem v souvislosti s výkonem jeho činnosti je odpovědností bez zřetele na zavinění (z tzv. objektivní odpovědnosti), která je založena na současném splnění předpokladů, jimiž je 1. výkon daňového poradenství, 2. vznik škody a 3. příčinná souvislost mezi výkonem daňového poradenství a vznikem škody. Splnění uvedených předpokladů odpovědnosti za škodu musí být v řízení jednoznačně zjištěno. Důkazní povinnost má v tomto směru poškozený. Daňový poradce se může odpovědnosti zprostit, prokáže-li (důkazní břemeno leží na něm), že škodě nemohl zabránit ani vynaložením veškerého úsilí, které na něm lze požadovat*“

¹²⁹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1603

4. Vztah k jiným případům škody z provozní činnosti – srovnání

Odpovědnost za škodu z provozní činnosti je zvláštním typem odpovědnosti. Jedná se o objektivní odpovědnost, tzn. že provozovatel odpovídá bez ohledu na zavinění. Mezi zvláštní typy odpovědnosti se však řadí i činnosti, jež s provozní činností souvisí, konkrétně zvlášť nebezpečný provoz, provoz dopravních prostředků, činnosti spojené s převzetím, vnesením a odložením věcí, a v neposlední řadě také oprávněně prováděné práce na nemovitostech.

Všechny tyto zmíněné činnosti spojuje určité riziko. Je to míra ohrožení, co ovlivňuje rozsah objektivní odpovědnosti. To znamená, že na základě míry ohrožení se připouští jeden nebo více liberačních důvodů, na základě kterých se provozovatel může zprostit odpovědnosti, ať už zcela, nebo z části. Právě tyto liberační důvody tvoří hlavní rozdíl mezi jednotlivými provozními činnostmi.

Tato kapitola vymezuje jednotlivé druhy zvláštních případů odpovědnosti, které souvisí s provozní činností a poukazuje na odlišnosti od provozní činnosti, o které pojednává tato diplomová práce.

4.1. Škoda způsobená provozem zvlášť nebezpečným

Existují provozy, které svou činností přesahují rámec běžného provozního rizika. Jsou to takové provozy, u kterých není možné s jistotou předem vyloučit možnost vzniku závažné škody, a to ani při vynaložení veškeré péče provozovatele, jako tomu je u běžných provozů. Závažnost škody zde představuje vlastnost újmy na právních statcích chráněných tímto ustanovením, jako jsou majetek a tělesná integrita člověka. Závažná újma se tedy posuzuje jak pro majetkové, tak nemajetkové újmy.¹³⁰

Zvlášť nebezpečné provozy jsou provozy typu lomů, dolů, provozů elektráren či plynáren, chemických továren a jiných, kde dochází k úniku nebezpečných látek apod. Zákon přímo ve svém ustanovení §2925 ObčZ stanoví, že *provoz je zvlášť nebezpečný, nelze-li předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody ani při vynaložení řádné péče*. Spolu s tím je v odstavci tři stejného ustanovení zakotvena vyvratitelná právní domněnka „*má se za to,*

¹³⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 483

že provoz je zvláště nebezpečný, pokud se provozuje továrním způsobem nebo se při něm výbušná nebo podobně nebezpečná látka používá nebo se s ní nakládá.“ Touto vyvratitelnou podmínkou se však provozovatel dostává do ztížené situace. Zda je tato podmínka naplněna, tzn. jestli je v provozu výbušná či jiná nebezpečná látka používána, nebo jestli se jedná o provoz továrním způsobem, musí totiž vyvrátit on sám. Provoz továrním způsobem pak představuje velké provozy, kde dochází k určité masové produkci výrobků či služeb, typicky pásové výroby.¹³¹

Zvlášť nebezpečný provoz lze též dovodit pomocí dvou faktorů – četnost výskytu nebezpečí vlastní danému provozu a závažnost následku, který může být způsoben. Laicky řečeno zvláště nebezpečný provoz lze poznat podle kritérií, kdy obvykle se riziko vzniku újmy vyskytuje permanentně a možná způsobená újma se očekává ve velkém rozsahu.¹³²

Rozdílné oproti škodě způsobené provozní činností jsou pak okolnosti, za kterých provozovatel odpovídá, a míra této odpovědnosti. Zákon uvádí, že *„kdo provozuje závod nebo jiné zařízení zvláště nebezpečné, nahradí škodu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí.*“ Při odpovědnosti provozovatele tedy nepostačuje jen pouhá příčinná souvislost se vznikem škody, ale je nezbytné, aby vzniklá újma byla objektivně přičitatelná příslušnému zdroji nebezpečí.¹³³

Dalším podstatným rozdílem oproti „obyčejnému provozu“ je, že skutková podstata odpovědnosti za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným nezakládá náhradu jakékoli újmy. Tato odpovědnost se vztahuje pouze na újmy, které vznikly v důsledku zvýšeného zdroje nebezpečí, jako jsou např. exhalace či exploze nebo sesuv půdy. Toto ustanovení tedy směřuje pouze k náhradě takové škody, která vznikne v podobě zásahu do chráněného statku – život, tělesná integrita a zdraví člověka, fyzická integrita hmotné věci včetně zvířat, nebo alespoň hmotné části nehmotné věci, jako je právo stavby. Nelze se tedy domáhat náhrady škody z provozu zvláště nebezpečného, pokud jde čistě

¹³¹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1608

¹³² TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 373

¹³³ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 494

o ekonomickou újmu. Ekonomických újem se lze totiž domáhat v rámci odpovědnosti za škodu z provozní činnosti.¹³⁴

Navzdory vysokému riziku vzniku zvýšených újem není odpovědnost provozovatele absolutní. I zde existují liberační důvody, tj. situace, za kterých se může provozovatel přísné odpovědnosti zprostit. Povinnosti se zproští tehdy, pokud prokáže, že zákonem kvalifikovaná škodní událost byla vyvolána zásahem vyšší moci z vnějšku, vlastním jednáním poškozeného anebo neodvratitelným jednáním třetí osoby.¹³⁵ Tento výčet je taxativní, tudíž je nemožné, aby si strany ujednaly další možnosti nad rámec zákonem stanovených liberačních důvodů. Nelze se tedy již zprostit odpovědnosti prokázáním, že by škoda vznikla i při vynaložení veškerého úsilí řádné péče. Jednání s řádnou péčí zde totiž není myšleno jako zabránění vzniku újmy, ale jedná se o minimalizaci škodného následku.¹³⁶ Rozdílné pojetí řádné péče je i proto, že by se provozovatelé často na řádnou péči odvolávali. Tím by způsobené újmy zůstávaly mnohdy bez kompenzace, a pozice poškozeného by se tak výrazně oslabila.¹³⁷

Vyšší mocí se míní taková okolnost, která je nezávislá na jednání škůdce, zasáhla provoz zvenčí a je neodvratitelná. To znamená, že je to taková událost, kterou škůdce nepředpokládal a nemohl ji ovládnout či ovlivnit. Takovou situaci není možné odvrátit, ani kdyby sebelepší provozovatel dával sebevětší pozor. Většinou se jedná o přírodní jevy jako zemětřesení, povodeň, požár, aj.¹³⁸

Dalším důvodem pro zproštění se povinnosti náhrady škody je vlastní jednání poškozeného. To je liberačním důvodem proto, že vstupuje do provozu zvenčí a jeho činnost přispěla k rozšíření možného ohrožení působení zvláště nebezpečného provozu. Postačuje jakékoli jednání poškozeného, tzn. není rozhodné, zda je jednání zaviněné či protiprávní, či nikoliv.¹³⁹

Posledním možným liberačním důvodem je neodvratitelné jednání třetí osoby. Třetí osoba je taková, jež nemá vztah k provozu, tzn. jedná se o osobu

¹³⁴ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 495

¹³⁵ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1607

¹³⁶ TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktární právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 373

¹³⁷ BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 157

¹³⁸ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1607

¹³⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 509

třetí (jinou) ve vztahu k nebezpečnému provozu. Švestka uvádí, že jakákoli provozovatelem povolená účast osoby na zvláště nebezpečném provozu vylučuje charakter tzv. třetí osoby.¹⁴⁰ Je však nutné zdůraznit, že povolená účast na provozu představuje skutečnou účast, nikoliv např. pouze přítomnost. Jednání třetích osob musí být nepředpokládané, tzn. neodvratitelné. Nezáleží přitom zda se jedná o konání či opomenutí.¹⁴¹

Škoda může vzniknout v provozu i vnějším zásahem. Kindl uvádí např. založení požáru. Ani v takovém případě provozovatel není absolutně odpovědný, ale má možnost využít liberačního důvodu neodvratitelného jednání třetí osoby. Je to proto, že se nejedná o škodu vyvolanou zvláštní povahou provozu, ani jinými okolnostmi, které z provozu vyplývají. Založení požáru totiž představuje protiprávní čin třetí osoby. Jedná se o okolnost, jež nemá objektivně svůj původ uvnitř provozu, ale naopak působí zvenčí, proto se provozovatel může odpovědnosti zprostit.¹⁴²

Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným se tedy liší od škody způsobené provozní činností nejen povahou závodu či jiného zařízení, ale též liberačními důvody. Tato odpovědnost je vůči „obyčejným“ provozům přísnější vzhledem k vyšší možnosti vzniku škody, tj. vyššího rizika.

Závěrem k úpravě provozu zvláště nebezpečného bych chtěla zmínit i provoz jaderných elektráren a další provozy operující s ionizujícím zářením. I přesto, že se jedná o provozy zvláště nebezpečné, podléhají vlastní speciální úpravě. Tato úprava byla přijata v roce 2016 a jedná se o zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon, který nahradil dosavadní úpravu obsaženou v zákoně č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření. Tento původní předpis je však stále v platnosti, neboť obsahuje úpravu občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody, která v současném atomovém zákoně není upravena. Úprava civilní odpovědnosti za jaderné škody tak nadále zůstává regulována původním atomovým zákonem. Spolu s tímto zákonem jsou jaderné škody dále upraveny ve Vídeňské úmluvě o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody a ve Společném protokolu, který se týká uplatnění Vídeňské

¹⁴⁰ ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škody při provozech zvláště nebezpečných. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1960, str. 114 – 115.

¹⁴¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 508 - 509

¹⁴² KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 800

úmluvy a Pařížské úmluvy, ke kterým Česká republika přistoupila (viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí České republiky uveřejněné pod č. 133/1994 Sb.). Ve věcech v nich neupravených, tj. zejména způsob a rozsah náhrady škody, se však postupuje podle platného občanského zákoníku.¹⁴³

Za jadernou škodu odpovídá obecně provozovatel jaderného zařízení. Provozovatelem je taková osoba, která je držitelem povolení k provozu jaderného zařízení nebo jakékoliv činnosti s ním spojené, nebo je držitelem povolení k přepravě jaderných materiálů.¹⁴⁴ Provozovatel odpovídá bez ohledu na zavinění, avšak v Úmluvě jsou upraveny případy, kdy se může povinnosti nahradit škodu zprostit. Za první liberační důvod se považuje skutečnost, kdy provozovatel prokáže, že jaderná škoda vznikla zcela nebo zčásti v důsledku hrubé nedbalosti poškozeného, nebo z jeho úmyslného jednání či opomenutí. Provozovatel se může dále zprostit odpovědnosti v případě, kdy škoda vznikla v důsledku ozbrojeného konfliktu, nepřátelství, občanské války či povstání nebo v důsledku vážné přírodní pohromy výjimečného charakteru.¹⁴⁵

4.2. Škoda na nemovité věci

Stejně jako všechny odpovědnosti z provozní činnosti, je i tato objektivní, tj. odpovědností za výsledek. Tato odpovědnost nastupuje v případě, kdy provozovatel, „*byť oprávněně, provádí nebo zajišťuje práce, jimiž se jinému působí škoda na nemovité věci, nebo jimiž se držba nemovité věci znemožní nebo podstatně ztíží.*“ V takovém případě pak musí nahradit škodu z toho vzniklou.¹⁴⁶ Tato odpovědnost provozovatele byla dána z důvodu ochrany vlastníkům nemovitých věcí před rizikem, které může být způsobeno právě prováděním či zajišťováním prací.¹⁴⁷

Provádění a zajištění prací je třeba rozlišovat. Provádění prací znamená, že osoba, resp. škůdce, je tím, kdo přímo vlastním jménem a na vlastní nebezpečí realizuje činnost, která může způsobit vznik škody. Jedná se tedy o faktický výkon práce, který může mít vliv na okolní nemovitosti. Zajišťování pak

¹⁴³ Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, §34.

¹⁴⁴ Tamtéž. §33.

¹⁴⁵ Tamtéž. §

¹⁴⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §2926

¹⁴⁷ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1610

představuje takovou činnost, která s prováděním souvisí, ale pouze v míře jejího obstarání. To znamená že zajišťovatelem práce bude osoba, která samotné práce neprovádí, ale kdo je obstarává či zabezpečuje.¹⁴⁸

Tato činnost byla dříve v ObčZ 1964 součástí provozní odpovědnosti. Dnes sice souvisí s úpravou provozní činnosti, avšak nespadá pod stejnou úpravu. Stávající úprava totiž k povinnosti náhrady škody na nemovité věci neuvádí povinnost, že by provádění či zajištění prací muselo mít charakter provozní činnosti. Není ani rozhodné, zda činnost škůdce je oprávněná či nikoliv. To vyplývá z dikce ustanovení § 2925, kde jsou zahrnuty obě varianty, totiž ve formulaci „kdo, byť oprávněně“.¹⁴⁹

Pokud má být uplatněna daná úprava, pak je nezbytné splnit základní předpoklady odpovědnosti. Těmi jsou existence určitého jednání – provádění či zajišťování prací, zásah do chráněného právního statku, vznik majetkové či nemajetkové újmy, a to v příčinné souvislosti.

Zásahem do chráněného právního statku se míní poškození, zničení či ztráta. Změnou oproti ostatním provozním činnostem je, že zde je zahrnuta i újma v podobě znemožnění či ztížení držby nemovité věci. To znamená právo věc užívat a brát z ní užítky, proto lze požadovat náhradu jak skutečné škody, tak ušlého zisku.¹⁵⁰ Není však nutné, aby práce probíhaly na nemovitosti, na které vznikne škoda. Můžou být prováděny např. na sousední nemovitosti či pozemku, a s poškozenou nemovitostí tak vůbec nemusí souviset.¹⁵¹

Osoba, jež provádí či zajišťuje práce na nemovitých věcech odpovídá zcela a vždy. Tento typ škody je založen na absolutní objektivní odpovědnosti škůdce. Zákon nepřipouští žádný liberační důvod. K tomu, aby poškozený mohl uplatnit nárok náhrady škody postačí, aby prokázal existenci škodní události, vznik škody a příčinnou souvislost mezi těmito skutečnostmi.

Provádění a zajišťování prací, jak jsem již zmínila výše, nemusí mít charakter provozní činnosti, neboť se nepředpokládá podnikatelský či jiný

¹⁴⁸ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 514

¹⁴⁹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1610

¹⁵⁰ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1610

¹⁵¹ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 801

výdělečný záměr. Často se však o provozní činnost jedná, avšak o tzv. konkrétní provozní činnost.¹⁵²

Z výše uvedeného vyplývá, že tato speciální úprava je odpovědností přísnější oproti běžné provozní činnosti. Škudce odpovídá za jakékoliv situace, bez ohledu na zavinění, a neexistuje žádný liberační důvod, aby tak odpovídat nemusel.

4.3. Škoda z provozu dopravních prostředků

Zvláštním druhem provozní odpovědnosti je odpovědnost za škody způsobené provozem dopravních prostředků. Provoz dopravního prostředku, resp. provozu není jednoznačně definovatelný. Vzhledem k technickému rozvoji se jeho podmínky často mění. Charakteristickým znakem pro provoz dopravních prostředků však je a vždy bude pohyb prostředku za účelem přemístění osob či věcí. Uvedení do pohybu zároveň představuje uvedení do provozu. Do provozu dále spadají i činnosti s ním spojené, jako jsou činnosti nutné k přípravě jízdy, k uvedení prostředku do provozu, k zajištění bezproblémového provozu apod.¹⁵³

Dopravní prostředky mají zvláštní povahu a svým charakterem jsou považovány za provozní činnost. Důvodem je vysoké riziko vzniku škody vzhledem k technické charakteristice provozu. Důvodem je též zvláštní nebezpečnost svého působení na okolí, což je zároveň důvodem k přísné objektivní odpovědnosti.¹⁵⁴ Tuto odpovědnost nese ve většině případů provozovatel.

Občanský zákoník rozlišuje dvě skupiny provozovatelů, kteří odpovídají za způsobenou škodu. První skupinou jsou provozovatelé dopravy, druhou skupinou jsou provozovatelé dopravních prostředků. Rozdíl mezi nimi je dán v povaze účelu jejich činnosti a v rozsahu odpovědnosti. Ten, kdo provozuje dopravu má za cíl uskutečňovat přepravu osob či věcí pro cizí potřeby a ve většině případů za úplatu, což však není nezbytnou podmínkou. Provozovatel dopravy tedy provozuje typickou provozní činnost provozovanou podnikatelským způsobem, tj. za účelem dosažení zisku. Provozovatel dopravy má povinnost

¹⁵² MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 515

¹⁵³ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1612

¹⁵⁴ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 550

hradit újmu, a to bez ohledu na druh dopravního prostředku. Může se jednat o dopravní prostředek jakéhokoliv druhu. Mohou to být dopravní prostředky poháněné motorem či nikoliv, mohou to být pevná dopravní zařízení (např. eskalátory), nebo naopak živé zvíře, aj.¹⁵⁵ O provoz dopravy však nejde, jestliže činnost provozovatele je za účelem zabezpečení samotného dopravního prostředku, např. půjčovna automobilů.¹⁵⁶

Oproti tomu druhý typ provozovatele je taková osoba, která právně i fakticky disponuje s určitým dopravním prostředkem. Provozovatel dopravního prostředku využívá dopravní prostředek za určitým účelem a disponuje s ním ve smyslu údržby, placení provozních nákladů, pojištění, aj. Tato dispozice však musí trvat dlouhodobě.¹⁵⁷ Pro určení provozovatele je tedy podstatné organizované užívání spočívající v systematickém uspořádání provozu vozidla k plnění jeho funkcí a účelů, nikoliv pouze samotná dispozice či samotné oprávnění k jednorázové dispozici s ním.¹⁵⁸

Pokud provozovatel umožní na přechodnou dobu jiné osobě dispozici s dopravním prostředkem tím, že ho půjčí jiné osobě, nestane se tato osoba jeho provozovatelem. Důvodem je, že tato jiná osoba nedisponuje s dopravním prostředkem v takové šíři, jak je předpokládáno u provozovatele.¹⁵⁹ Zvláštní situací je, kdy provozovatel přenechá dopravní prostředek k užívání jiné osobě, která zajišťuje jeho provoz. Typicky se jedná o finanční leasingové společnosti. Vlastníkem je leasingová společnost, která poskytne vozidlo do užívání jiné osobě. Nejvyšší soud se k provozovateli jako leasingové společnosti vyjádřil takto: „...v případě tzv. leasingu je třeba při určení provozovatele vozidla posoudit podle obsahu příslušné leasingové smlouvy, jaký rozsah práv k vozidlu vlastník převedl na leasingového nájemce. Za provozovatele vozidla nelze leasingového nájemce považovat tehdy, jestliže podle smlouvy byl vozidlo oprávněn za úplatu užívat obvyklým způsobem, aniž na něm směl provádět technické úpravy s výjimkou nutných oprav, měl hradit pouze údržbu a opravy

¹⁵⁵ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1613

¹⁵⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 590

¹⁵⁷ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1613

¹⁵⁸ POKORNÝ, M., HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. Praktická příručka. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2008. Praha: Linde, 2008, str. 69

¹⁵⁹ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 802

vozidla a nebyl povinen vozidlo pojistit, přičemž pojištění vozidla včetně „zákonného pojištění“ bylo zahrnuto v půjčovném...“¹⁶⁰

Provozovatelem tedy nelze automaticky označit vlastníka vozidla, i když ve většině případů se tak děje. Nelze tak označit ani osobu, která dopravní prostředek řídí. Ustanovení §2930 ObčZ stanoví, že v případech, kdy nelze provozovatele dopravního prostředku určit, se za provozovatele považuje vlastník dopravního prostředku. Proti tomuto tvrzení se nepřipouští důkaz opaku.

Rozdíl mezi provozovatelem dopravního prostředku a provozovatelem dopravy je i v odpovědnosti. Subjektem odpovědným za škodu z provozu dopravních prostředků je provozovatel dopravního prostředku, zákonem taxativně vymezeném (vozidlo, plavidlo či letadlo, vyjma těch, které jsou poháněny lidskou silou).¹⁶¹ Ke vzniku odpovědnosti, resp. povinnosti k náhradě škody za škodu z provozu dopravních prostředků je nutné splnit základní předpoklady. Prvním ze základních předpokladů je protiprávní čin nebo okolnost související s provozem dopravy, vozidla, plavidla nebo letadla. Dále je nutné, aby byla vyvolána škoda zvláštní povahou těchto provozů, přičemž již nemusí být provozovatelem porušena žádná zákonná nebo smluvní povinnost, a posledním, aby byla naplněna příčinná souvislost mezi nimi. Jestliže jsou tato kritéria naplněna, pak povinným subjektem k náhradě škody je provozovatel.¹⁶²

Existují však situace, kdy se povinnost nahradit škodu vzniklou z provozu dopravních prostředků přesouvá na jiné osoby. Tyto osoby jsou pak odpovědné namísto provozovatele. Jedná se např. o situace převzetí dopravního prostředku k opravě na základě smlouvy či jiného právního jednání. Po dobu, co se dopravní prostředek opravuje, se za provozovatele totiž považuje ta osoba, která opravu provádí.¹⁶³ Je to proto, že vlastník či provozovatel dopravního prostředku ztrácí možnost disponovat s dopravním prostředkem, a z toho důvodu povinnost řádné péče přechází na jinou osobu, jež dopravní prostředek převzala.¹⁶⁴

Další možnou situací, kdy provozovatel nebude povinen k náhradě škody, je taková okolnost, kdy škodu způsobí neoprávněný uživatel. V takovém případě

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2563/2005, dostupné na www.nsoud.cz

¹⁶¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §2927

¹⁶² KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 802

¹⁶³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. § 2928

¹⁶⁴ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 803

je nezbytné rozlišovat dva případy. Prvním je, že dopravní prostředek je použit bez vědomí či proti vůli provozovatele. Provozovatel dopravního prostředku tak neodpovídá za způsobenou škodu a není tak povinným subjektem k náhradě škody. Druhým případem však je situace, kdy sice dopravní prostředek byl použit bez vědomí nebo proti vůli provozovatele, ale stalo se tak v důsledku nedbalosti provozovatele dopravního prostředku.¹⁶⁵ Nedbalostí v tomto případě může být např. nedostačující zajištění dopravního prostředku. Za těchto okolností je úplný přechod odpovědnosti vyloučen a za škodu odpovídají provozovatel a neoprávněná osoba společně.¹⁶⁶

Dalším případem solidární odpovědnosti je situace, kdy byla způsobena škoda řidičem dopravního prostředku, nikoliv provozovatelem. Provozovatel a řidič budou odpovídat společně tehdy, jestliže poškozený bude požadovat náhradu škody od obou. Povinnost k náhradě škody se totiž váže k provozovateli dopravního prostředku, ale řidič dopravního prostředku bude deliktně odpovědný za zaviněné porušení pravidel silničního provozu. Proto má poškozený nárok požadovat náhradu škody od provozovatele i řidiče.¹⁶⁷ K tomuto se vyjádřil i Nejvyšší soud následovně: „ačkoli za škodu způsobenou provozem motorového vozidla odpovídá provozovatel dopravního prostředku, není tím vyloučena zároveň odpovědnost např. řidiče motorového vozidla za škodu, kterou způsobil při téže škodné události poškozenému porušením právní povinnosti. ... Poškozený se tak může domáhat škody na provozovateli dopravního prostředku na základě objektivního principu i na řidiči dopravního prostředku na základě odpovědnosti založené na presumovaném zavinění, přičemž tyto subjekty odpovídají za škodu společně a nerozdílně.“¹⁶⁸

V ustanovení §2927 odstavci druhém je upravena možnost liberace, ale také situace, kdy se odpovědnosti zprostit nelze. Lze tedy říci, že se v daném ustanovení prolíná jak objektivní odpovědnost prostá, tak absolutní. Absolutní odpovědnost se projevuje za situace, kdy škoda vznikla za okolností majících původ v provozu. Jako okolnost mající původ v provozu se řadí převážně provozně

¹⁶⁵ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 802

¹⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4309/2009, dostupné na www.nsoud.cz

¹⁶⁷ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 802

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3747/2013, dostupné na www.nsoud.cz

technický stav dopravního prostředku, pokud je odchýlný od stavu normálního. To znamená, že dopravní prostředek má určitou vadu, která nemusí být ani na první pohled zřetelná. Za tuto okolnost se však považuje i selhání osob, které dopravní prostředek užívají či se jiným způsobem účastní dopravy.¹⁶⁹ Rozhodovací praxe zařadila mezi okolnosti vlastní provozu dopravního prostředku např. rychlost jízdy, selhání techniky, zdravotní indispozice řidiče, jako infarkt, mozková příhoda, nebo profesní selhání apod.

Jestliže však škoda vznikla za jiných okolností, lze uplatnit liberační důvod. Tím je, že provozovatel prokáže, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat. Tím je míněno vyvinout takovou péči, kterou by bylo možné škodu odvrátit.

Existuje však situace, kdy i přestože škoda byla způsobena okolností, která má původ v provozu, není provozovatel povinen hradit plnou výši škody. Výši náhrady škody je možné snížit, jestliže škoda byla způsobena spoluúčastí poškozené. Vlastní jednání poškozeného tedy nepředstavuje absolutní zproštění se odpovědnosti jako tomu je v jiných případech odpovědnosti za škodu způsobenou provozem.¹⁷⁰

Tento typ odpovědnosti je oproti škodě z provozní činnosti přísnější. Už jen tím, že liberace je limitována. Tím myslím tu část ustanovení, kde se liberace vylučuje, jestliže se jednalo o selhání mající původ v provozu. Někdy je však zvláštní povaha provozu tak složitá, že ji nelze ovlivnit lidským faktorem. Proto mi přijde tato odpovědnost v některých případech až moc přísná, neboť skryté vady nelze ovlivnit ani například technickou prohlídkou, a přesto se nejedná o způsob liberace.

4.4. Škoda způsobená na převzaté věci

Škoda způsobená na převzaté věci je upravena v občanském zákoníku v ustanovení §2944. Tato úprava směřuje k odpovědnosti za škodu na převzaté věci, jež má být předmětem závazku mezi škůdcem a poškozeným.

Věc, která má být předmětem závazku, může být jak movitá, tak nemovitá. Také je možné převzít pouze součást věci. Potencionální škůdce totiž odpovídá

¹⁶⁹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1615

¹⁷⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 597

i za součásti a příslušenství věci, kterou převzal. Aby se jednalo o věc převzatou, musí dojít k předání mezi stranami. Tím pak vznikne určitý závazek. Závazek, jenž souvisí s převzetím věci, pak představuje nějaký smluvní vztah, např. smlouvu o dílo nebo úschovu.¹⁷¹

Existuje několik základních předpokladů ke vzniku povinnosti k náhradě škody způsobenou na převzaté věci. Prvním je tedy existence určitého smluvního vztahu založeném na převzetí věci. Dále je to zákonem kvalifikovaná událost, která nastala v době od převzetí věci do doby vrácení zpět, v důsledku níž vznikla škoda. V neposlední řadě je to příčinná souvislost mezi kvalifikovanou událostí a vznikem škody poškozenému.¹⁷² Reálně si to lze představit na příkladu s čistírnou. Zákazník bere své sako (předmět závazku) a dá ho do čistírny za účelem vyčištění. Tím jsou naplněny základní předpoklady jako předmět závazku a existence smluvního vztahu. Zaměstnanec, popřípadě sám provozovatel čistírny převezme sako od zákazníka a od této chvíle až do chvíle vrácení splněné zakázky odpovídá provozovatel zákazníkovi za jeho věc. To znamená, že přebírá ochranu nad věcí, namísto jejího reálného vlastníka. Proto pokud jeho ochrana nebude dostatečná, tzn., nastane zákonem kvalifikovaná událost, která vede ke vzniku škody, tj. sako se poškodí, zničí nebo např. ztratí, ponese provozovatel čistírny odpovědnost za škodu. Subjektem odpovědnosti zůstává vždy ten, kdo věc převzal nebo jehož jménem byla převzata, nikdy ne samotný zaměstnanec. Není ani rozhodné vlastnictví k předané věci. Tzn., že ten, kdo předává věc povinné osobě nemusí být sám vlastníkem. Jestliže však vlastníku věci vznikne škoda a on není tím, kdo uzavíral smlouvu, pak provozovatel nahrazuje škodu podle obecných případů povinností k náhradě škody.¹⁷³

Okamžikem převzetí začíná na provozovatele působit povinnost řádné a náležité péče. Musí se o věc starat tak, aby jeho přičiněním nebyla poškozena, zničena či případně ztracena. Proto na něj doléhá povinnost ochrany věci vůči možnému nebezpečí, tj. odpovědnost za věc. Vzhledem k tomu, že vlastník věci, resp. ten, kdo věc předává, ztrácí možnost věc chránit, vzniká mu tím právo

¹⁷¹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1662

¹⁷² BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 159

¹⁷³ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 813

na náhradu škody, neboť předáním věci projevil svou důvěru v druhou stranu. Proto se klade na provozovatele přísnější typ odpovědnosti, kdy odpovídá bez ohledu na zavinění.¹⁷⁴

Odpovědnosti je však možné se zprostit i v souvislosti s touto škodou, tzn. nejedná se o absolutní objektivní odpovědnost. Liberace je možná tehdy, jestliže provozovatel prokáže, že by k takové škodě došlo i jinak. Resp. musí prokázat, že škoda by na předmětu závazku vznikla i kdyby k předání věci nedošlo. To znamená, že musí existovat nějaká vnější či vnitřní příčina v souvislosti s předmětem závazku. Vnější příčina představuje určitou pohromu, která by postihla stejnou měrou poškozeného i provozovatele. Jedná se o takové události, jako je odstávka elektřiny, povodeň, požár apod. Například cukrář převzal od objednatele suroviny, aby mohl splnit zakázku. Tyto suroviny se však zkazily, protože v oblasti cukrárny ale i skladu surovin objednatele vypadl elektrický proud. Proto se cukrář mohl zprostit odpovědnosti za převzaté suroviny, neboť prokázal, že v důsledku výpadku elektřiny by se potraviny zkazily i kdyby je nepřevzal.¹⁷⁵

Vnitřní příčina pak představuje přirozenou povahu věci, které nelze předejít ani řádným opatrováním. Například rychlá kazivost potravin. Tento způsob liberace však lze využít pouze, že provozovatel o takové skutečnosti nevěděl nebo vědět nemohl.

I přes to, že v zákoně tento liberační důvod není uveden, je zřejmé, že provozovatel se může zprostit odpovědnosti i tehdy, jestliže poškozený si škodu způsobil sám svým vlastním jednáním, nebo ke vzniku újmy přispěl.¹⁷⁶

Ustanovení §2944 ObčZ ukládá povinnost k náhradě tzv. věcné škody, tj. k nahrazení poškození, ztráty nebo zničení věci. Nehradí se tedy ušlý zisk nebo náklady k odstranění věci, jako tomu je u škody z provozní činnosti. Provozovatel zde odpovídá vždy, vyjma liberačních důvodů, které jsou však velmi omezené. I přesto, že úprava slouží k ochraně osoby, která svěří svoji věc

¹⁷⁴ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1661

¹⁷⁵ KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J. a kol. Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka. Praha: Leges, 2012, str. 59

¹⁷⁶ BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 159

jinému za účelem splnění závazku, považuje se tato odpovědnost za škodu neproporcionálně přísnou.¹⁷⁷

4.5. Škoda způsobená na odložené věci

Na odpovědnost za škodu způsobenou na převzatých věcech navazuje odpovědnost za škodu způsobenou na odložených věcech. Jedná se o speciální úpravu běžné provozní odpovědnosti, proto se nepoužije úprava obsažená v §2924 škoda z provozní činnosti. Tato úprava provozovatelům přikazuje zajistit ochranu nad odloženými věcmi v prostorách provozu.

Za odložené věci je třeba považovat takové věci, nad kterými ztrácí vlastník či uživatel na určitou dobu bezprostřední dohled a možnost s nimi disponovat. Jsou to takové věci, které vlastník či uživatel odkládá a zpřístupňuje je tak provozovateli či jeho zaměstnancům, jakož i třetím osobám.¹⁷⁸

Odpovědnost za škodu na odložených věcech nese takový provozovatel, s jehož provozováním činnosti je spojeno odkládání věcí. Z dikce ustanovení §2945 je jasné, že tato odpovědnost se pojí k dvěma typům provozovatelů. „*Je-li s provozováním nějaké činnosti zpravidla spojeno odkládání věcí a byla-li věc odložena na místě k tomu určeném nebo na místě, kam se takové věci obvykle ukládají, nahradí provozovatel poškození, ztrátu nebo zničení věci tomu, kdo ji odložil, popřípadě vlastníku věci. Stejně nahradí škodu provozovatel hlídaných garáží nebo zařízení podobného druhu, jedná-li se o dopravní prostředky v nich umístěné a o jejich příslušenství.*“ Z daného vyplývá, že prvním typem provozovatelů jsou provozovatelé takové provozní činnosti, jako je provozování restaurací, divadel, sportovních areálů, škol, jídelen apod.¹⁷⁹ Druhou kategorií jsou provozovatele hlídaných garáží nebo zařízení podobného druhu, jakožto parkoviště, kempy, úschovny kol, aj., v souvislosti s dopravními prostředky v nich umístěných a jejich příslušenství.

Podmínkou k této odpovědnosti však je, že k odložení těchto věcí musí být místo přímo určené (např. šatní skříňky v plaveckém bazénu), nebo místo k takovému uložení obvyklé.

¹⁷⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 778

¹⁷⁸ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 814

¹⁷⁹ BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 160

Místo určené k odkládání věci je takové, které provozovatel přímo označil a vyhradil k odkládání věci. Určit takové místo však není povinností provozovatele. Jedná se pouze o možnost minimalizovat riziko vzniku škody, které mu plyne ze samotného odložení věci. Vyhrazené místo musí provozovatel označit takovým způsobem, aby všem, kdo se v provozu nachází, bylo jasné, které místo k odložení věci slouží. Lze jej vymežit i ústně, např. upozorněním při vstupu do místa provozovny. Určené místo však nemusí být pouze výslovným prohlášením provozovatele, ale i např. jeho úkonem, jakožto poskytnutí daného místa nebo zařízení. Jedná se např. o instalaci právě výše uvedených šatních skříněk v plaveckém bazénu, nebo odkládací prostor na deštníky. Samotnou instalaci věci k tomu určenou dochází k určení místa k odložení věci.¹⁸⁰

Oproti místu, které je přímo určené, nelze místo obvyklé pro odkládání věci definovat. Takové místo obvyklé totiž nemusí být přímo součástí provozu, ale může se jednat například i o související prostor s provozem dané činnosti. Typicky to může být např. návštěva dětského lékaře, kde není přímo vymezený prostor pro odložení kočárku. Proto se za místo obvyklé bere i chodba před čekárnou. Chráněny jsou pouze takové věci, jejichž odložení se vyžaduje. Jestliže však je místo k odložení určeno, nelze pak užít jiné, byť místo obvyklé, neboť provozovatel se tak takové odpovědnosti zprošťuje.¹⁸¹

Druhým typem provozovatelů, na které se tato úprava vztahuje, jsou provozovatelé hlídaných garáží či zařízení podobného druhu. Provozovatel je v tomto případě povinen chránit dopravní prostředky a jejich příslušenství. Zde je daná podmínka hlídky, tzn. že prostor musí být hlídáný. To může být zajištěno různými způsoby, např. kamerovým systémem či v podobě osobního dohledu.¹⁸²

Vzhledem k tomu, že se jedná o konkrétní provozní činnost a neaplikuje se tak obecná úprava odpovědnosti z provozní činnosti, je vyžadována úprava speciální. Prvním odlišným prvkem je, že poškozený musí uplatit právo na náhradu škody u provozovatele bez zbytečného odkladu, nejdéle však do patnácti dnů po dni, kdy se poškozený o škodě musel dozvědět. To ukládá

¹⁸⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 789 - 790

¹⁸¹ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1667

¹⁸² HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1667

občanský zákoník v §2945 odst. 2. Jestliže tak poškozený neučiní včas, pro nepřiznání nároku musí provozovatel namítnout, že tato stanovená lhůta nebyla dodržena. Pokud nenamítne, soud právo přizná, ačkoliv možnost řádného vyšetření okolností bude značně ztížená.

Co zákon v souvislosti s tímto ustanovení rozlišuje je také rozsah náhrady újmy. Přímou ve znění ustanovení §2945 je uvedeno, že odpovědnost se vztahuje na újmy na věci, jakožto poškození, ztráta nebo zničení věci. To znamená, že osobní újmy, jakožto i újmy nemajetkové jsou z této odpovědnosti vyloučeny. Povinnost k náhradě škody se tedy váže pouze k dané věci způsobem výše vymezeným, tudíž se též vylučuje nárok poškozeného na náhradu škody od způsobené škody na odložené věci odvozené.¹⁸³

Dalším a podstatným rozdílem je pojetí odpovědnosti. Dá se říci, že se jedná o odpovědnost absolutní, neboť zákon nezmiňuje žádnou možnost, jak se provozovatel může zprostit odpovědnosti za škodu. Vzhledem k neexistenci zvláštních liberačních důvodů je tedy provozovatel povinen hradit škodu bez zřetele na své zavinění a to vždy. Dle mého lze však považovat jako alespoň jednu možnost liberace výše uvedené nedodržení lhůty, které si však provozovatel musí sám ohlídat.

4.6. Škoda způsobená na vnesených věcech

Odpovědnost za škodu způsobenou na vnesených věcech také představuje úpravu konkrétní provozní činnosti. Jak vyplývá z ust. §2946 ObčZ, tuto konkrétní činnost představuje poskytování ubytovacích služeb. Poskytování ubytovacích služeb se považuje za provozní činnost, neboť provozovatel ji vykonává podnikatelským způsobem, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Jedná se o tzv. volnou živnost v souladu s Přílohou č. 4 živnostenského zákona.¹⁸⁴

Provozem poskytujícím ubytovací služby rozumíme hotely, penziony, lázně, koleje, aj. Důležité je však poukázat na to, že do této úpravy se nezahrnují pronájmy bytů, domů či jejich částí, ani jiných zařízení určených k bydlení.¹⁸⁵

¹⁸³ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 797

¹⁸⁴ Příloha č. 4 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

¹⁸⁵ BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 159

Typickým znakem, jak zjistit, že se jedná o ubytování, je přechodnost bydlení a služby s tím spojené. Ubytování totiž představuje určitou časově omezenou službu, kterou pronajímatel využívá pouze na přechodné období (např. hotel po dobu co jsem na dovolené). Prostory, které využívá pouze dočasně pak užívá v takovém stavu, v kterém je převzal, a nemění je a ani si je nepřizpůsobuje k trvalému bydlení. Dalším rozlišujícím kritériem jsou služby, jež jsou s ubytováním spojené. Tím je myšleno např. úklid pokojů, výměna ručníků a ložního prádla, služby recepce apod. To se klasicky v pronájmu nevyskytuje. Tudíž i když může být pronájem jen dočasný, nejedná se o ubytovací službu, neboť není naplněno toto druhé kritérium.¹⁸⁶

Ten, kdo využívá výše uvedených služeb se nazývá ubytovaný. Může jim být jak fyzická, tak právnická osoba. Aby však mohl být ubytovaným, musí existovat smlouva o ubytování, na základě které vzniká závazek mezi provozovatelem a ubytovaným. Spolu se závazkem vzniká i odpovědnost provozovateli.

„Kdo provozuje pravidelně ubytovací služby, nahradí škodu na věci, kterou ubytovaný vnesl do prostor vyhrazených k ubytování nebo k uložení věci, popřípadě na věci, která tam byla pro ubytovaného vnesena.“ Z daného vyplývá, že provozovatel nese odpovědnost za takové věci, které ubytovaný do provozu vnesl, či takové, které pro něj byly vneseny. Je to protože tyto ubytovací zařízení mají zpravidla volně přístupné vstupy třetím osobám, a proto je zde zvýšené riziko vzniku újmy na věcech ubytovaného. Není však povinností, aby ubytovaný byl vlastníkem takové věci.¹⁸⁷

Tato odpovědnost provozovatele se vztahuje i na věci, které byly za účelem vnesení převzaty. Tím je myšleno předání věci přímo provozovateli či osobám, které pro provozovatele pracují či vykonávají některou ze související činností (např. portýru či recepční). Odpovědnost vzniká už vnesením věci. K tomu není potřeba žádné smlouvy např. o opatrování či úschově. Jediné, co se vyžaduje, je smlouva o ubytování.¹⁸⁸ Tato odpovědnost se nevztahuje na vozidla,

¹⁸⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894–3081. Praha: Leges, 2018, str. 818 - 821

¹⁸⁷ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1670

¹⁸⁸ Rc 78/58 in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1671

věci ponechané ve vozidle, ani živé zvíře, neboť ty se touto úpravou nepovažují za vnesenou věc.¹⁸⁹

Povinnost provozovatele nahradit škodu musí být prokázána poškozeným. Ten musí doložit několik skutečností. První je samozřejmě existující závazek. Dále musí dojít k vnesení či převzetí věci do ubytovacích prostor. Pro uplatnění nároku na náhradu škody musí poškozený prokázat, že došlo k události způsobující škodu na vnesené či převzaté věci, jakožto ztrátě, poškození či zničení, a mezi tím je příčinná souvislost. Provozovatel pak je povinen k náhradě škody.

Povinnost náhrady škody je v tomto případě řešena netradičním způsobem. Provozovatel není povinen nahradit plnou náhradu škody, avšak zákonodárce ukládá, že majetkové újmy se odvíjí od ceny ubytování za jeden den. Konkrétně se jedná o úhradu do výše odpovídající stonásobku ceny ubytování za jeden den. Z daného vyplývá, že provozovatelova odpovědnost je úměrná ceně ubytování, resp. čím vyšší cena ubytování, tím vyšší je limit hrazení škody.¹⁹⁰ Výše náhrady škody se počítá jako cena za ubytování pro jednu osobu bez jakýchkoliv služeb a poskytnutých slev.¹⁹¹

Stejně jako v úpravě o odpovědnosti za odložené věci, i zde existuje tzv. lhůta pro uplatnění nároku na náhradu škody. I zde platí, že poškozený je povinen uplatnit právo na náhradu škody bez zbytečného odkladu, nejpozději však do patnácti dnů. Jestliže tak učiní později, provozovatel se může vyhnout povinnosti náhrady škody, musí však zpožděné podání namítnout. Na lhůtě však nezáleží, jestliže provozovatel věc převzal do úschovy (tzn. převzal za ni plnou odpovědnost) nebo takovou službu odmítl, nebo škodu způsobil sám provozovatel či jeho zaměstnanec.¹⁹²

Odpovědnost za vnesené věci ale není absolutní. Zákon připouští dva liberační důvody v odstavci druhém ust. §2946. Prvním je „*prokáže-li ubytovatel, že by ke škodě došlo i jinak*“. Druhým pak „*škodu způsobil ubytovaný nebo osoba, která ubytovaného z jeho vůle provází*“. Jiné možnosti zproštění se, se vylučují.¹⁹³

¹⁸⁹ BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 160

¹⁹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §2948

¹⁹¹ KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 817

¹⁹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §2949

¹⁹³ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1671

Opět lze vidět, že nelze použít liberační důvod obecné úpravy odpovědnosti za škodu z provozní činnosti, tzn. není zde faktor řádné péče.

I přestože účelem této úpravy má být motivace provozovatelů poskytujících ubytovací služby, aby věnovali více pozornosti opatření k zamezení škody, je dle mého názoru takové škodě velmi těžké zamezit. Přeci jen v prostorách např. hotelu se vyskytuje velké množství lidí a není v silách provozovatele, aby uhlídal všechny možné potencionální škůdce. Myslím si, že by úprava měla poskytovat minimálně ještě nějaké liberační důvody. Například liberační důvod, kdy provozovatel musí prokázat, že by ke škodě došlo i jinak, je matoucí. Osoba, ať už samotný provozovatel či zaměstnanec, není povinna při přebírání věci kontrolovat stav věci. Nekontrolují ani stav věcí vnesených. Proto vlastně možným liberačním důvodem je vyšší moc, kterou lze prokázat, že by k poškození, zničení či ztrátě došlo i jinak. Myslím, že tato odpovědnost je neúměrná liberačním důvodům.

5. Závěr

Na závěr mé diplomové práce zhodnotím cíle, které jsem si stanovila na počátku této práce. Domnívám se, že se mi je podařilo naplnit v obsahu celé práce, tj. vymezit provozní činnost a provozovatele, jeho odpovědnost a možnost se této odpovědnosti zprostit, poukázat na možné způsoby vzniku škody z provozní činnosti a finálně pak komparovat zvláštní způsoby odpovědnosti s odpovědností za škodu z provozní činnosti.

Jak je patrné z obsahu této práce, snažila jsem se nejdříve vymezit obecné termíny jako újma, náhrada škody, subjektivní a objektivní odpovědnost, provozní činnost, provozovatel a jeho odpovědnost, které jsou podstatné pro správnou interpretaci celkového obsahu práce. Při vymezování termínů provozní činnost a provozovatel jsem dospěla k zjištění, že průlomovým okamžikem pro provozní činnost jako povinnost náhrady škody byla druhá polovina 19. století. Důvodem byl technický a průmyslový rozvoj, který stejně tak vyžadoval specifickou úpravu a jasné vymezení pojmů. Pojmy provozní činnost a provozovatel však nebyly nikdy přesně definovány. Není tomu tak ani dnes. Současné pojetí těchto pojmů se inspiruje výkladem z minulých úprav a též napomohla judikatura.

Jádrem práce pak byla popisná a hodnotící část zvláštní odpovědnosti škody z provozní činnosti. Zde jsem dospěla k odpovědím vymezeným v úvodu své práce. Jednou z odpovědí je, že provozovatel za způsobenou škodu odpovídá vždy, bez ohledu na jeho zavinění. Za pozornost stojí také zjištění, kdo nese tzv. důkazní břemeno. Vzhledem k odbornosti informací, které může mít jen provozovatel, jakožto odborník dané činnosti, není poškozený schopen toto důkazní břemeno unést, a proto se přenáší na provozovatele. Škoda z provozní činnosti může vzniknout vlastním provozem, věcí při provozu použitou a vlivem na okolí. Pro tuto část diplomové práce byla významným podkladem četná judikurní rozhodnutí, která se však vztahovala k předchozí úpravě.

Škoda však může vzniknout také spoluúčastí poškozeného. Taková situace nastane tehdy, kdy poškozený zapříčiní vznik škody svým jednáním. V takovém případě pak provozovatel hradí škodu poměrně s poškozeným. Tím jsem zodpověděla další otázku, a to, zda provozovatel hradí vždy celou újmu nebo může hradit i jen část.

Provozovatel se však může přísné odpovědnosti za škodu zprostit. Liberačním důvodem je prokázání provozovatele, že udělal vše, co by jako

správný provozovatel udělat měl a mohl. Nelze se po něm samozřejmě domáhat většího dozoru a přizpůsobení se k odvrácení újmy. Avšak prokázání, že provozovatel učinil ještě kroky navíc, aby vzniku újmy předešel, mu samozřejmě prospívá. Dle mého se tedy jedná o zvláštní druh liberačního důvodu, neboť takovou situaci je těžké posoudit. Tento subjektivní prvek, resp. chování provozovatele je zajímavým poznatkem. Jedná se totiž o objektivní odpovědnost, tudíž by měla mít objektivní důvody jako je např. vyšší moc, jakožto událost, kterou nelze žádným možným způsobem ovlivnit. Ani řádnou péčí. I přesto však stávající občanský zákoník zakotvil ve svém ustanovení o škodě z provozní činnosti liberační důvod subjektivní povahy.

V poslední kapitole mé diplomové práce jsem se věnovala srovnání provozní činnosti s dalšími zvláštními typy odpovědnosti s provozní činností souvisejícími. Hlavní diferenciací mezi těmito typy odpovědností za škody jsem shledala liberační důvody. Právě tyto důvody rozlišovaly, zda se jedná o odpovědnost přísnější či naopak mírnější.

Na závěr bych chtěla podotknout, že dle mého názoru je tato úprava stále ještě zmatečná a neúplná. Prvním nešťastným řešením úpravy náhrady škody byla změna terminologie z odpovědnosti na povinnost nahradit škodu. Když jsem problematiku tohoto tématu diskutovala s provozovateli různých provozů, sami se mi přiznali, že nejsou schopni rozeznat, za jakých okolností odpovídají, případně kdy se jich daná situace „netýká“. Z tohoto důvodu jsem dospěla k názoru, že tato úprava působí velice komplikovaně nejen pro odborníky svého oboru ale převážně i pro občany, pro které tato úprava vlastně byla vytvořena. Ačkoliv nerada, musím přiznat, že psaní této diplomové práce pro mě bylo velmi obtížné, neboť náhrada škody obecně je sama o sobě velmi odbornou problematikou. Ve spojení s provozní činností, která není tolik upravena považují toto téma za velmi komplikované a těžké. Proto zastávám názor, že jednou z následujících novelizací občanského zákoníku by měl být právě institut náhrady škody způsobené provozní činností.

Resumé

This thesis deals with damage caused by operational activity, as a special kind of accountability. It is an unbiased responsibility, meaning, that the operator is always responsible, no matter the cause. However, it is not to be mistaken for an absolute responsibility, but rather one with an option of liberation.

At first, the thesis defines basic terminology like damage, compensation, describing both material and non-material causes of damage, alternatively ecological causes, range of the caused damage and ways of compensation. Next are the terms accountability, and difference between subjective and objective accountability, operational activity, operator and his own accountability. These terms are important for correct interpretation of the whole content of the thesis. There is also a descriptive part regarding the theme of the thesis, which is damage caused by operational activity. It deals with the progress of this institute until present day. The main focus of damage caused by operational activity are options of origin of the damage. Specifically the origin of damage caused directly by operational activity, by object used during the activity and last but not least damage caused by influencing surrounding environment. This part of the thesis also engages into the operators accountability, in which cases is he accountable and to what extent. The thesis also deals with the possibilities of being released from obligation to compensate for damage caused, more accurately a solitary option which is determined by law after liberation.

The conclusion of this thesis focuses on comparison of some unique types of accountability for damage related to operational activity. This comparison includes both common and different attributes. Differentiation between these two kinds of damage lies in the reasons for liberation, which make the accountability to be more or less severe.

Seznam literatury

I. Prameny

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku: Zvláštní část. Konsolidovaná verze ze dne 3.2.2012. K §2924 až 2926.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

II. Literatura

BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., a kolektiv. Právní jednání a odpovědnost právníků osob po rekonstrukci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M., a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016.

ELIÁŠ, K., a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2013.

ELIÁŠ, K., a kol. Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 1. svazek: Praha: Linde 2009.

HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 – 3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014.

KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol. Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019.

KNAPPOVÁ, M., Povinnost a odpovědnost v občanském právu. 1. vydání. EUROLEX BOHEMIA s.r.o. Praha. 2003.

KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J. a kol. Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka. Praha: Leges, 2012.

KOLBA, J., ŠULÁKOVÁ, M. Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014.

LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. Judikatura k rekonstrukci. Promlčení a prekluze. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013.

LAVICKÝ, P. a kol., Občanský zákoník, I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. §1 – 117. Praha: Leges, 2013.

MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. §2894 – 3081. Praha: Leges, 2018.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017.

POKORNÝ, M., HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. Praktická příručka. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2008. Praha: Linde, 2008

PSUTKA, J. Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011.

SVEJKOVSKÝ, J., a kol. Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014.

ŠVESTKA, J., Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku, 1. vydání, Academia, nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1966.

ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škody při provozech zvláště nebezpečných. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1960.

TICHÝ, L., HRÁDEK, J., Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017.

WEINHOLD, D. Promlčení a prekluze v soukromém právu. Vydání první. Praha : C. H. Beck, 2015.

III. Články

VLASÁK, M. Náhrada škody způsobené provozní činností – nad jedním rozhodnutím, Soudní rozhodnutí, 6/2008, str. 201.

VOJTEK, P. K náhradě újmy z provozních činností z pohledu nové úpravy a použitelné judikatury. STAVEBNÍ PRÁVO – Bulletin. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, XIX. str. 1 – 6.

VOJTEK, P. Náhrada újmy z provozních činností (vybrané otázky): Kdy nejde o provozní činnost. Soudní rozhledy. Brno: C. H. Beck, 2015, 5/2015. str. 202

VOJTEK, P. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1661/2012. Obchodní Revue. 10/2013. str. 298.

ZVÁRA, M. Vzdání se námitky promlčení v novém občanském zákoníku s přihlédnutím k zahraničním právním úpravám. Právní rozhledy. 23 - 24/2014, str. 801-807.

IV. Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 25 Cdo 890/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp.zn. 25 Cdo 1807/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2003, sp. zn. 25 Cdo 325/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1829/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1906/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2563/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 25 Cdo 529/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1437/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2008 sp. zn. 25 Cdo 1905/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2600/2007.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 769/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 615/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2429/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4309/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2614/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3805/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3186/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3226/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4691/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 776/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1474/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 25 Cdo 290/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2016, sp.zn. 25 Cdo 2858/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1408/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1006/2002.

Usnesení ze dne 21. 8. 2008, sp. zn. 25 Cdo 22/2008, srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 25 Cdo 890/2000.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 25 Cdo 3113/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.4.2009, sp. zn. 28 Cdo 1358/2008.

V. Ostatní

Beck-online.cz.

system ASPI Wolters Kluwer.

E-pravo.cz. Dostupné na: <https://www.epravo.cz>.

Občanský zákoník. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.